

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Nelly Kiedroňová

Komunikace učitele v mateřské škole s dítětem z bilingvního prostředí

Olomouc 2019

vedoucí práce: PhDr. Dominika Provázková Stolinská, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a užila pouze uvedených pramenů a literatury.

V Havířově 17. 4. 2019

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí práce paní PhDr. Dominice Provázkové Stolinské, Ph.D. za připomínky a cenné rady. Dále bych chtěla poděkovat ředitelkám, učitelkám a rodičům, kteří mi věnovali čas na rozhovor.

Obsah

Úvod.....	5
1 Výchova dětí v bilingvním prostředí.....	7
1.1 Těšínské Slezsko jako bilingvní prostředí.....	7
1.2 Definice bilingvismu	8
1.3 Rodina jako sociální skupina.....	11
1.3.1 Bilingvní rodina.....	12
2 Vzdělávání jako výchovný proces.....	14
2.1 Předškolní vzdělávání	15
2.1.1 Funkce mateřské školy	15
2.1.2 Vliv vzdělávání na rozvoj dítěte.....	16
2.2 Faktory působící na rozvoj dítěte	18
3 Učitel jako činitel podporující rozvoj dítěte.....	21
3.1 Osobnost učitele mateřské školy	21
3.1.1 Příprava a vzdělávání učitelů mateřských škol	23
3.1.2 Kompetence učitelů mateřských škol.....	24
3.1.3 Multikulturní výchova v mateřské škole	25
3.2 Komunikace	26
3.2.1 Komunikace s dítětem.....	26
4 Výzkumné šetření.....	28
4.1 Použité výzkumné metody	30
4.2 Cíl práce	32
4.3 Sběr a zpracování údajů	32
4.4 Analýza a interpretace výzkumného šetření.....	32
4.4.1 Shrnutí výzkumného šetření a vyhodnocení výzkumných předpokladů.....	40
Závěr	41
Seznam použité literatury a pramenů	43
Příloha č. 1	46
Plné znění rozhovorů s pedagogy a rodiči.....	46
Seznam tabulek	75
Seznam zkratk	76
ANOTACE.....	77

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma „Komunikace učitele v mateřské škole s dítětem z bilingvního prostředí“. Volbu tématu ovlivnila skutečnost, že toto téma mě zajímá z důvodu mé budoucí profese, protože s velkou pravděpodobností se ve svém budoucím povolání učitele v mateřské škole (dále jen „MŠ“) setkám s dětmi z bilingvního prostředí a ráda bych na ně vhodně pedagogicky působila a rozvíjela jejich znalosti a dovednosti. Vzhledem k tomu, že žiji na Slezsku, kde se střetává polsko-česká kultura a jazyky, zajímá mě také, ve kterém období života je nejvhodnější i pro mé budoucí děti na ně začít mluvit dvojjazyčně.

Jedním z fenoménů dnešní doby je migrace obyvatel z důvodu celosvětové politické situace. Lidé se stěhují za prací, studiem, lepším životním standardem, bezpečím. Přibývá dětí, které mají jiný mateřský jazyk než český, pochází tedy z bilingvního prostředí.

Sama pocházím z dvojjazyčné rodiny, kde otec má polskou národnost a matka českou. Byla jsem vzdělávána v české MŠ a navštěvovala jsem první stupeň základní školy s českým jazykem vyučovacím. Následně jsem se stala žákyní základní školy s polským jazykem vyučovacím na druhém stupni. Úplné střední odborné vzdělání jsem si zvolila s bilingvním vyučováním na území Těšínského Slezska, kde jsem maturovala i z polského jazyka.

Práce bude zahrnovat dvě části, a to část teoretickou a část empirickou.

V první, teoretické části se zaměřím na poznatky o způsobu osvojování si jazyka, míchání jazyků, přepínání kódů, na specifika Těšínského Slezska a jeho rysy v příhraniční česko-polské oblasti. Dále popíšu vliv rodinného prostředí a také mateřské školy na dítě. Učitel má veliký vliv na rozvoj dítěte v předškolním věku, proto se chci zaměřit v teoretické části i na jeho profesní přípravu a komunikační schopnost.

V empirické části bakalářské práce se zaměřím na vzdělávání předškolních dětí, které jsou vyučovány v polském i českém jazyce. To ovlivnilo i volbu mého výběru MŠ. Informace o jednotlivých MŠ v Moravskoslezském kraji jsem získala na Krajském úřadě Moravskoslezského kraje v Ostravě, na odboru školství, mládeže a sportu. Na základě tohoto seznamu (viz tabulka č. 1) jsem si vybrala tři mateřské školy s bilingvní výchovou a požádala je o spolupráci.

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak může na dítě předškolního věku působit bilingvní prostředí.

Cílem empirické části bakalářské práce je pomocí výzkumné metody rozhovoru zjistit u předem vybraných mateřských škol s dvojjazyčným vyučováním, jaké jsou strategie daných mateřských škol týkající se dvojjazyčnosti, jaký vliv má dvojjazyčné prostředí na děti a jaký je přístup učitelů a rodičů k bilingvnímu dítěti.

Práce v sobě zahrnuje výzkumný předpoklad, že za účelem osvojení obou jazyků je nejlepší začít s bilingvní výchovou dětí hned od jejich narození. Čím dříve se na dítě bude mluvit dvěma jazyky, tím to bude pro něj přirozenější a zvyšuje se pravděpodobnost, že bude schopno používat oba jazyky.

1 Výchova dětí v bilingvním prostředí

První kapitola pojednává o osvojování si jazyků v raném období dítěte v bilingvním prostředí. Zaměřuje se na charakteristické znaky dvojjazyčnosti, kterými jsou přepínání kódů/jazyků, sdílení dvou kultur. Specifickým územím, kde se toto běžně děje, je Těšínské Slezsko. Důležitým prostředím, ve kterém probíhá bilingvní výchova, je rodina a MŠ.

1.1 Těšínské Slezsko jako bilingvní prostředí

Těšínské Slezsko je specifická příhraniční česko-polská oblast, zejména ta část, která po rozpadu Rakousko-Uherska a vzniku nových států Polska a Československa připadla druhému z nich. Území Těšínska je charakteristické etnickou skupinou obyvatelstva, které zde bydlí, a je ovlivněno polskou menšinou. Na tomto území se dialekty polského národního jazyka, včetně dialektu těšínského, stýkají s dialekty lašskými, slezskočeskými, a teprve ty vykazují rysy českého národního jazyka, popřípadě rysy jazykové smíšenosti či přechodovosti.

Obyvatelstvo žijící na českém Těšínsku je ovlivňováno třemi kulturami: místní, polskou a českou. Tyto kultury jsou vzájemně propojeny, ale i přes značnou příbuznost jsou nestejnorodé.

Místní subkultura je spojena s místním nářečím. Lidé žijící na tomto území tvoří dvě národní společenství.

První z nich se orientuje na českou národnost, tedy většinovou. Místní, starousedlí občané, mají často polské kořeny. Ztotožňují se s českým národem v mluvené komunikaci, jazykově se projevují podobně, jako členové polské menšiny. Formálně se však hlásí k českému jazyku, absolvují české školy a používají český jazyk v psané podobě.

Po roce 1918 a významně také po druhé světové válce docházelo díky politickým změnám k posílení českého prvku v tomto regionu. Převážně v době velké industrializace Těšínska nastalo přistěhování obyvatelstva z jiných částí republiky, které zde našlo pracovní uplatnění.

Druhou skupinou, která se hlásí k polskému národu, polské kultuře, používající polský jazyk, je místní menšina obyvatelstva.

Jedná se o komunikační společenství, které žije v cizím státu, přesto však na svém rodném území. Je pochopitelné, že přesah etnický je i přesahem jazykovým.

Národní identita člověka, který se narodil v národnostně smíšené rodině v polsko-českém příhraničí a od raného věku byl ovlivňován dvěma národními jazyky a dvěma kulturami, je charakteristická tím, že umí předat obě kultury těm, kteří je neznají. Má také předpoklady obě kultury obohacovat. Těšínsko bylo ovlivňováno němčinou zvláště za doby vlády Habsburků a v době druhé světové války, kdy patřilo Říši.

Místní obyvatelé používají češtinu, zejména v písemné podobě. Vliv na českou komunikaci mají české i polské školy a také média. Místní mluvená čeština je odlišná od té, kterou se hovoří v jiných částech České republiky (dále jen „ČR“). Je ovlivněná lašským (slezskočeským) interdialektem, obecnou slezštinou.

Také zde používaný polský jazyk se liší od spisovné polštiny, zvláště v ústním provedení. Polský jazyk byl ovlivněn polskou náboženskou literaturou 16. a 17. století, a projevují se v něm tak prvky knižnosti, archaičnosti a zkostnatělosti. Polština je vyučovacím jazykem v menšinových školách, používá se v menšinovém tisku, je součástí repertoáru profesionální Polské scény Těšínského divadla, dále se používá při polských bohoslužbách, při komunikaci v menšinových polských spolcích, organizacích a institucích.

K určité pozoruhodnosti dochází u polštiny běžně mluvené. Především u žáků v menšinových školách je často dorozumívacím jazykem u neformální komunikace nářečí s příměsí polštiny a češtiny. Základem zdejší komunikace je mluva „po našymu“. Tuto mluvu „po našymu“ používá skoro každý, kdo bydlí na území českého Těšínska nebo z něj pochází a zároveň tuto mluvu ovládá (Bogoczová, Bortliczek, 2014).

1.2 Definice bilingvismu

Pedagogický slovník definuje pojem bilingvismus jako: *„Obecně schopnost jedince mluvit dvěma jazyky. V přesnějším psycholingvistickém vymezení je bilingvismus druh komunikační kompetence, umožňující realizovat různé komunikační potřeby pomocí jak prvního, tak druhého jazyka. Z pedagogického hlediska je bilingvismus důležitý zvláště v těchto teoriích, kde se souběžně používají dva jazyky, a kde se proto také vyučují ve školách“* (Průcha, Walterová, Mareš, 2009).

Specifickou formou bilingvismu je dětský bilingvismus. Ten Harding a Riley (2008, s. 63) označují jako: „*Sukcesivní (postupné) osvojení si dvou jazyků. Podivuhodné však není pouze to, jak snadno se malé děti učí druhý jazyk, ale i rychlost, jakou ho dokážou zapomenout. Klíčovými faktory jsou tu také užívání jazyka a potřeba ho užívat. Pokud jazyk přestane sloužit komunikačním potřebám dítěte, nebude ho používat, a pokud ho nebude používat, rychle a beze zbytku ho zapomenout.*“

Podle Průchy (2011, s. 164) termín dětský bilingvismus označuje „*jazykovou vybavenost dítěte, které si ve věku před zahájením školní docházky osvojí dva jazyky zhruba na té úrovni, na jaké si monolingvní dítě osvojí jeden jazyk.*“ Bilingvní vybavenost vzniká nejčastěji dvěma způsoby:

- Na dítě od narození působí dva jazyky, proto dochází k osvojení těchto jazyků souběžně. Obvyklým příkladem je rodina, v níž otec a matka mluví odlišnými jazyky.
- Dítě je zpočátku ovlivňováno jedním jazykem, ale v určitém věku se dostane do prostředí, kdy na něj má vliv druhý jazyk. Příkladem je rodina, která se přestěhuje do jiné země a ve svém okolí se setkává s novým jazykem. Dítě si postupně osvojí i tento druhý jazyk.

Výzkumy ze zahraničí dosvědčují, že rozhodující vliv na to, zda se dítě stane bilingvní, mají především jeho rodiče. Pokud se na dítě mluví v rodinném prostředí od narození střídavě dvěma jazyky, dítě je schopno se tyto jazyky spontánně naučit (Průcha, 2011).

Jedna z největších výhod dvojjazyčnosti spočívá v tom, že i velmi malé děti rozumí, že stejnou věc mohou nazvat různě. Psychologové hovoří o pozitivnosti raného nácvičku abstrakce, jež je základem duševní pružnosti bilingvních lidí. Nečiní jim problém myšlení ve dvou jazycích (Harding, Riley, 2008).

Vyštejn (1995, s. 25) dodává, že „*V této době dítě totiž dovede zachytit a přesně napodobit modulační faktory, které jsou charakteristické pro daný jazyk, což se dospělému člověku zřídka kdy zcela podaří.*“

Pro osvojování si jazyka máme všichni vrozenou schopnost. Je nezbytné se ho naučit od někoho, tedy od členů komunity (rodiny), ve které žijeme. V raném období dítěte jsou pro jazykový vývoj nejdůležitější rodiče, jejich vliv trvá i v dalších letech. Později se dítě setkává s dalšími lidmi a učí se od nich. Ve vývoji dítěte mají významnou úlohu i ostatní děti. Materský jazyk si totiž osvojujeme neformální cestou (Harding, Riley, 2008).

Míchání jazyků se projevuje tak, že děti do vět vkládají slova z obou jazyků. K míchání jazyků dochází obvykle v rané fázi bilingvní výchovy mezi druhým a třetím rokem věku dítěte a může trvat až do mladšího školního věku (Lachout, 2017). Rodiče mají často obavy, když jejich dítě oba jazyky míchá. V klasické bilingvní rodině, kde každý z rodičů mluví s dítětem jiným jazykem, je patrné, že dítě ve věku dvou a půl let z 80 až 90 procent komunikuje s matkou v jejím rodném jazyce, s otcem komunikuje z 80 a 90 procent v jeho jazyce a ve zbývajících procentech jde o smíšenou komunikaci. Rodiče mohou být nápomocni svému dítěti v rozlišování obou jazyků tím, že budou oba jazyky jasně oddělovat a zachovávat důslednost při oslovování dítěte a také při komunikaci mezi sebou. Tato komunikace je velmi obtížná a namáhavá pro bilingvní rodiče. Pro svoji pohodlnost používají spoustu smíšených vět. Jestliže dítě při rozhovoru vytváří smíšené věty, nekáráme ho a nenutíme opakovat, jak je to správně. Raději mu řekneme, jak by to mohlo říct v jazyce, kterým spolu běžně mluvíte. (Harding, Riley, 2008).

Změna jazykového kódu je běžným projevem dvojjazyčných lidí, hlavně pak dětí. *„Zajímavé přitom je, že si mluvčí sám tohoto přepínání není vůbec vědom, mezi jazyky přepíná, aniž by docházelo k narušení toku řeči, přičemž je zachována i stejná rychlost promluvy bez přítomnosti významnějších pauz“* (Lachout, 2017, s. 84). Pro monolingvního jedince je překvapující přepínání kódů/jazyků u jedince pocházejícího z bilingvního prostředí. *„Pro dítě vychovávané dvojjazyčně, ať už v rodině fungující podle vzorce ‚jeden rodič – jeden jazyk‘ nebo ‚jazyk, kterým se mluví doma – jazyk, kterým se mluví venku‘, není přepínání problémem, ale přirozenou součástí jeho jazykového vývoje“* (Harding, Riley, 2008, s. 195). Jinak řečeno, způsob, kterým dítě mění jazykové kódy, je odrazem komunikační funkce obou jazyků a od velmi raného věku si bude dítě převážně spojovat určité osoby a situace s jedním či druhým jazykem. Děti si velmi brzy uvědomují, že mohou přepínání kódů používat jako komunikační prostředek v dvojjazyčném prostředí (Harding, Riley, 2008).

Průcha (2011) dělí bilingvismus na spontánní a záměrně získaný. Bilingvismus spontánní vzniká v takovém prostředí, kde jsou používány zároveň dva jazyky, ve kterém dítě vyrůstá. K tomuto souběžnému osvojování dvou jazyků dochází přirozeným způsobem. o bilingvismu záměrně získaném hovoříme v případě, kdy se dítě učí druhý jazyk během řízeného vzdělávacího procesu.

Za zmínku stojí rovněž dělení pozdního bilingvismu na adolescentní a dospělý, s nímž přichází Harding a Riley (2008). Zatímco adolescentní bilingvismus vzniká u lidí, kteří se stali

bilingvisty po pubertě, o dospělém bilingvistu hovoříme v případě, kdy je druhý jazyk osvojen po dosažení dvaceti let.

V porovnání výše uvedených druhů bilingvistů (adolescentní a dospělý) s dětským bilingvistem, je dětský bilingvist dokonalejší. Děti mívají výslovnost na úrovni rodilých mluvčích. U později získané dvojjazyčnosti provází mluvu cizí přízvuk (Harding, Riley, 2008).

Od dětí z bilingvních rodin se očekává, že se svým chováním budou ztotožňovat se dvěma různými kulturami. Nečiní jim to potíže, pokud mezi oběma kulturami nepanuje zášť a nepřátelství (Harding, Riley, 2008).

1.3 Rodina jako sociální skupina

Rodina je nejdůležitější sociální skupina, která má zásadní vliv na psychický vývoj dítěte. Jednotliví členové rodiny se vzájemně ovlivňují a přizpůsobují se. V rodině dítě získává nové zkušenosti přirozeným způsobem. Nabyté zkušenosti ovlivní jeho chápání informací a následnou reakci na ně. Na základě těchto získaných informací dítě očekává, že podobně funguje i svět okolo. Dítě dokáže rozeznávat a používat různé sociální signály, vzorce chování, které se v rodině projeví (Vágnerová, 2012).

Podle Vágnerové (2012, s. 18) je rodina „*osobně významným prostředím, které by mělo sloužit jako citové zázemí, jako zdroj jistoty a bezpečí. Potřeba pozitivní akceptace je natolik silná, že může ovlivnit interpretaci rodičovského chování k dítěti i mnoho dalších zkušeností. Rodina modifikuje základní postoj dítěte ke světu, míru jeho otevřenosti a důvěry. Vysokou měrou se podílí na rozvoji jeho schopností i míry sebedůvěry, na níž závisí jeho uplatnění ve společnosti*“.

Rodina na dítě působí nejenom po biologické stránce, ale i sociálně. Rodiče mají skoro stejné předpoklady jako děti. Děti vychovávají podle svých schopností. Je pochopitelné, že je rodiče nemohou naučit všemu, zvláště ne tomu, co sami nezvládají nebo s čím se neztotožňují (Vágnerová, 2012).

Na psychický a osobnostní vývoj mají významný vliv také sourozenci. Tak, jak sourozenci neodmyslitelně patří do rodiny, je neměnné i jejich pořadí narození v rodině. Sourozenci jsou pro sebe vzájemnou sociální stimulací a mohou se od sebe učit, předávat si zkušenosti, zvláště pak starší sourozenci předávají zkušenosti mladším. Díky sourozeneckému vzájemnému působení dítě získá sociální citění, naučí se lépe vnímat pocity, chování a potřeby

druhých lidí. Během života v rodině se naučí určitým strategiím chování. Osvojí si řešení konfliktů, vyjednávání a respektování kompromisů. Výhodou sourozeneckého soužití je, že se dítě naučí řešit konflikty hned a nebude je moci odkládat na později, jako tomu bývá ve vrstevnické skupině (Vágnerová, 2012).

V osobnostním rozvoji dítěte je role rodiny nezastupitelná. Funguje jako primární sociokulturní prostředí dítěte. Kulturní vzorce i styly výchovy mají jednotlivá etnika a národy odlišné. Podle zvyklostí v jednotlivých etnicích uplatňují rodiče a instituce předškolní výchovy své specifické normy a vzorce pro výchovu dětí (Burkovičová, Navrátilová, 2014).

Důležitým faktorem, který podporuje efektivitu vzdělávání, je aktivní spolupráce rodiny a školy. Ze strany učitele je potřebné přistupovat k jednotlivým rodičům individuálně, a tím vytvářet příležitosti pro partnerskou spolupráci (Syslová, 2013).

1.3.1 Bilingvní rodina

Bilingvní rodinu lze definovat jako rodinu jazykově smíšenou, ve které se mísí jazykový a kulturní vliv ze strany obou rodičů. Někteří z autorů označují za bilingvní rodinu také takovou rodinu, kde se doma hovoří pouze jedním jazykem, který je odlišný od jazyka většinové společnosti. Výchova v rodině má největší vliv na to, zda bude dítě vychovááno v obou jazycích a stane se tak bilingvním.

Podle Harding a Rileye (2008) různé typy bilingvních rodin dělíme do pěti skupin:

- První typ - rodiče hovoří různými jazyky, přitom každý z nich do jisté míry ovládá i jazyk svého partnera. Jazyk jednoho z rodičů je dominantním jazykem společnosti. Každý rodič mluví s dítětem od narození svým mateřským jazykem.
- Druhý typ - rodiče mají rozdílný mateřský jazyk. Dominantním jazykem společnosti je jazyk jednoho z rodičů. Rodiče s dítětem hovoří nedominantním jazykem. Dominantnímu jazyku je dítě vystaveno pouze mimo domov, například v MŠ.
- Třetí typ - rodiče mají stejný mateřský jazyk. Jazyk společnosti je však odlišný od mateřského jazyka rodičů. S dítětem i mezi sebou komunikují rodiče vlastním jazykem.
- Čtvrtý typ - rodiče mají odlišný mateřský jazyk. Dominantní jazyk společnosti se liší od obou mateřštin rodičů. Rodiče s dítětem komunikují od narození vlastním jazykem.
- Pátý typ - rodiče mají totožný mateřský jazyk. Dominantní jazyk komunity je stejný jako jazyk rodičů. Jeden z rodičů vždy s dítětem komunikuje jazykem, který není jeho

mateřským jazykem (Harding, Riley, 2008). Tento typ bilingvní výchovy se podle Lachouta (2017) snaží v současnosti používat čím dál tím více rodičů. Problémem tohoto způsobu výchovy je, že se dítě může naučit jazyk nepřesně. V pozdějším věku dítěte je pak obtížné odstraňovat jazykové chyby.

Lachout (2017) k výše zmíněným typům rodin přidává ještě další, který je zařazen v této práci jako šestý typ.

- Šestý typ - oba rodiče jsou bilingvní. Komunita je rovněž bilingvní. Rodiče při komunikaci s dítětem používají střídavě oba jazyky.

Za zmínku stojí uvést méně frekventované typy bilingvní výchovy v rámci rodiny. Příkladem takovéto výchovy je působení au pair v rodině nebo střídavá bilingvní výchova rodičů a prarodičů. Při ní dochází ke komunikaci prarodičů s vnoučetem v odlišném jazyce než s rodiči, a to o víkendu nebo o prázdninách.

Lenka Šulová, Štefan Bartanusz (2010) tvrdí, že strategie jazykové výchovy v lingvisticky smíšených rodinách se zdá být nejefektivnější metodou k přijetí dvojjazyčnosti podle Grammontova pravidla, kdy rodič s dítětem mluví svým mateřským jazykem. Je žádoucí, aby rodiče komunikovali se svým dítětem jen tím jazykem, který dokonale ovládají a který jim umožňuje hovořit citlivě, a to jak na poli emočním, tak rozumovém.

2 Vzdělávání jako výchovný proces

Druhá kapitola je zaměřená na vzdělávání jako výchovný proces se specifikací na předškolní vzdělávání, funkci MŠ a faktory působící na rozvoj dítěte.

Vzdělávání chápeme jako proces, zahrnující výchovnou a vzdělávací složku. Je definováno v Zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Právo na vzdělání je zaručeno všem dětem „Úmluvou o právech dítěte“.¹ Tato úmluva byla přijata Valným shromážděním Organizace spojených národů dne 20. listopadu 1989. Od té doby ji s výjimkou Spojených států amerických ratifikovaly všechny státy světa a stala se tak nejrozšířenější smlouvou deklarující lidská práva v celé historii.

Úmluva o právech dítěte obsahuje 54 článků, které jsou rozdělené do čtyř kategorií:

- Hlavní zásady - tyto články Úmluvy o právech dítěte se zabývají odstraněním diskriminace, zaměřují se na právo na život, právo na přežití a rozvoj, právo na zapojení se do společnosti. Shrnují základní principy a veškeré další články se od nich odvíjejí.
- Právo na přežití a rozvoj - tyto články popisují vše, co je potřeba k tomu, aby dítě mohlo správně růst a vyvíjet se. Zahrnují právo na nezávadnou vodu, domov, jídlo, základní vzdělání, lékařskou péči, právo na volný čas a odpočinek. Speciální články popisují práva dětských uprchlíků, dětí s tělesným či mentálním postižením, dětí minorit či ohrožených skupin obyvatel.
- Práva na ochranu - tyto články popisují právo dětí na ochranu a bezpečí, právo na pomoc při zneužívání, na ochranu před násilím či využíváním dětí k prostituci. Je zde zmíněno také právo na ochranu během válečných konfliktů a na ochranu před kriminální činností dospělých.
- Právo na zapojení se do společnosti - každé dítě má právo, aby mu ostatní naslouchali ve věcech, které se ho týkají. Jeho názor by měl být brán s vážností – podle jeho věku a vyspělosti. Tyto články zahrnují nejen právo na vyjádření, ale také právo na to být vyslyšen, právo na informace a právo na zapojení se do společnosti.

¹ UNICEF Česká Republika [online] [citace 29. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete?gclid=EAIaIaQobChMIvKvtlqef4QIVFM13Ch2vkQ4SEAAAYASAAEgJSBPD_BwE

2.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je upraveno zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších změn. Tento právní předpis stanoví, že: „*Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.*“

Mateřská škola je zásadním prostředníkem mezi rodinou a institucí školy. Zprostředkovává dítěti potřebné zkušenosti, které mu usnadní vstup do první třídy základní školy. Má svůj specifický socializační význam, na dítě nevytváří přílišný nátlak. Umožňuje mu dostatečný čas na adaptaci. Bezpochyby dítě potřebuje určitou zralost a připravenost na prostředí mateřské školy. Čas, kdy je dítě schopné zůstat po většinu dne samo v neznámém prostředí a přizpůsobit se jeho nárokům, bývá individuální. Tuto zátěž většina dětí zvládne kolem 4.–5. roku. Vstup do MŠ je podmíněn nutností přijmout a respektovat neznámou dospělou autoritu – učitele. Je potřebné se podřídít řádu MŠ, v němž panují jiná pravidla než doma. Vztah mezi učitelem a předškolním dítětem má individuální charakter. Dítě potřebuje pocít bezpečí a náklonnosti ze strany učitele.

V MŠ se nachází ve skupině cizích dětí, nedostává se mu tak výsadní pozice jako doma. Postavení v dětském kolektivu v MŠ si musí teprve vydobýt, a to za pomoci pedagogů. Je důležité, aby se naučilo prosadit se, ale ne na úkor druhých dětí. Není to jednoduché, protože je vystaveno konkurenci mezi dětmi, jejich nezájmu i přehlížení. V rámci součinnosti a sdílení společných zážitků s dalšími dětmi získává uspokojení a radost (Vágnerová, 2012).

2.1.1 Funkce mateřské školy

Pojetí a funkce školy se mění se změnami potřeb společnosti. Výhradní výchovná funkce z předešlých let se rozrůstá o další funkce, kterými jsou:

- Personalizační funkce – MŠ pomáhá utvářet osobnost, posiluje individuální rozvoj s postupným přebíráním zodpovědnosti za sebe a samostatným jednáním.

- Socializační funkce – děti se v MŠ učí žít v komunitě, jsou součástí různých vztahů a rolí. MŠ seznamuje děti s etnickými normami společnosti, které zdůrazňují respekt k jinakosti (rase, národnosti, náboženství).
- Integrovační funkce – MŠ je obrazem světa dospělých (existuje zde snaha o inkluzi a omezování předčasné selekce), vytváří různorodé prostředí, ve kterém dochází k přirozenému naplňování potřeb všech.
- Hodnotová funkce – MŠ cíleně ovlivňuje životní hodnoty a postoje dětí ke světu, autoritám, přátelství, práci, zdraví, sportu atd. Dnešní společnost je příliš orientována na konzumní způsob života a s ním spojený žebříček hodnot. MŠ se proto snaží směřovat děti k humánnějším hodnotám.
- Kvalifikační funkce – MŠ děti vybavuje kompetencemi potřebnými pro uplatnění na trhu práce v dospělosti.

Aby mohla MŠ dostát všem svým funkcím, potřebují lidé v ní vytvořit takový postoj, který bude poslání mateřské školy podporovat (Syslová, 2016).

Inkluze, rozmanitost a demokratické principy vychází z práva všech dětí na rovný přístup ke vzdělávání. Toto právo předpokládá společné vzdělávání všech dětí bez ohledu na jejich kulturní či etnickou příslušnost. Úkol učitele spočívá v akceptaci a toleranci individuálních rozdílů, ale i ve zprostředkování poznání odlišných kultur a jejich různorodosti (Syslová, 2013).

2.1.2 Vliv vzdělávání na rozvoj dítěte

Existují odlišné názory na to, kdy a jak začít učit dítě dalšímu jazyku, a to s přihlédnutím k vývoji mateřského jazyka. Jednota nepanuje ani v řadách odborné veřejnosti. Někteří jsou toho názoru, že se má dítě nejdříve naučit svůj mateřský jazyk a dalšímu jazyku se začít učit později, kolem devíti až jedenácti let. Jiní odborníci naopak zastávají názor, že pro získání citu k dalšímu jazyku je nejlepší začít bilingvistickou výchovu od narození dítěte.

V zásadě rozeznáváme dvě úplně odlišné metody výuky cizího jazyka, a to nepřímou a přímou metodu. Nepřímou metodou se rozumí učení se novému jazyku až po zafixování mateřského jazyka. Používají se při ní jazyková pravidla, učení se z paměti, překládání apod. V případě přímé metody, tzv. mateřské, se dítě další jazyk učí podobným způsobem jako svoji mateřštinu. Je podstatné, aby dítě užívalo cizí jazyk pravidelně s určitými osobami, za podpory

vzájemné citové vazby. Pokud matka mluví určitým jazykem a otec odlišným, pak se dítě bez problémů naučí mluvit oběma jazyky, jako by šlo o dvojí mateřštinu. Z výše uvedeného vyplývá, že učit se dalšímu jazyku v útlém dětství, v době ještě nevyspělé mateřštiny tzv. nepřímou metodou, je nefyziologické a škodlivé. Přímá dvojjazyčná výchova má nepopíratelné výhody pro zvládnutí jazyka ve všech jeho zvukových podobách. V tomto období dítě totiž dokáže zachytit a přesně napodobit modulační faktory, které jsou typické pro daný jazyk, což se dospělému člověku málokdy podaří.

Tam, kde by dítě v rodině nemohlo být trvale vystaveno bilingvistickému vlivu, může dvojjazyčnou výchovu úspěšně nahradit výuka cizího jazyka organizovaná MŠ. V současnosti se tento vliv stále více používá (Vyštejn, 1995).

Ve věku čtyř let by dítě mělo umět vyprávět příhodu nebo pohádku. Pokud to tak ve skutečnosti je, tak můžeme uznat, že mluva dítěte je už dostatečně rozvinutá na to, aby bylo možné bez obav začít učit druhý, cizí jazyk. Od tohoto momentu rozvinutá řeč podléhá pouze procvičování (Zaleski, 2002).

V předškolním věku je důležité, aby mělo dítě mnoho příležitostí užívat oba jazyky v různých situacích. Jestliže se dítě učí oba jazyky zároveň a navštěvuje MŠ, kde používá pouze jeden z nich, je vhodné o domácí bilingvní výchově dítěte učitele informovat a navzájem spolupracovat. Význam má udržování rituálů v domácím jazyce. Příkladem toho může být čtení pohádek, jelikož jsou pro děti zdrojem citového ujištění. Rodiče by měli s dítětem mluvit jazykem, který umí nejlépe. Tímto mohou svým dětem předat ty nejniternější myšlenky a pocity (Harding, Riley, 2008).

V současné době se v předškolním i školním vzdělávání zavedly nové metody, které děti motivují k učení se a vzdělávání. K základu všeobecné vzdělanosti patří znalost cizího jazyka (Marxťová, 2010).

Schopnost čtení ve dvou jazycích nepředstavuje závažný problém. Dítěti obvykle nepůsobí potíže číst ve druhém jazyce, obzvláště, když je písmo podobné tomu, které se již naučilo číst v rámci svého mateřského jazyka (Harding, Riley, 2008).

Gramotnost bilingvního dítěte v obou jazycích je obohacující z vícera pohledů. Prvním z nich je kulturní dědictví. Znamená to umět číst ve svém „druhém“ jazyce. Je to příležitost dítěte více poznat svou druhou kulturu. Druhé je lingvistické hledisko. Čtením v obou jazycích získá dítě rovněž přístup ke stylům a různým podobám jazyka. Třetím pozitivem je kognitivní

hledisko. Jazyk v písemné podobě se stává dítěti nástrojem reprezentace a manipulace jeho zkušenosti. Četba bilingvních dětí v obou jazycích jim obohacuje vyšší kognitivní funkce. Čtvrtým pohledem je udržení jazyka. Každý bilingvní jedinec se bude většinou pohybovat v obou komunitách a hovořit oběma jazyky. Naučí-li se dítě číst v obou jazycích, bude mít největší pravděpodobnost udržet si jazyk na aktivní úrovni, a to i ten, který není právě dominantní. Naučí-li se dítě číst, podpoří to jeho zvědavost a zájmy, které budou jeho motivací pro jazykový vývoj (Harding, Riley, 2008).

Pro kvalitní osvojení pravopisu obecně platí, že čím více dítě čte, tím lépe umí psaní a pravopis. Vědomostní hry, křížovky a jiné podobné aktivity dítěti pomáhají zdokonalit pravopis, a tím také rozšiřovat slovní zásobu (Harding, Riley, 2008).

Bilingvní děti mají ve srovnání s těmi monolingvními rozvinutější kognitivní schopnosti, které jsou předpokladem pro učení se novým jazykům. Je to z důvodu jejich schopnosti oddělit slova od toho, co reprezentují, mnohem dříve. Neznamená to však, že bilingvní děti jsou pro jazyky více nadané než monolingvní. Je to následkem učení se více než jednoho jazyka u dvojjazyčných dětí na rozdíl od dětí monolingvních (Harding, Riley, 2008).

Škola je důležitou organizací rozvíjející dětskou osobnost a různé psychické funkce. Každá školská instituce působí jako podstatný socializační činitel, který utváří osobnostní vlastnosti a žádoucí sociální chování. Škola stírá individuální rozdíly, napomáhá k posílení osobnostních vlastností a kompetencí odpovídajících obecnému modelu úspěšného žáka. Škola nastavuje takové požadavky a očekávání, které jsou pro některé děti obtížně splnitelné. Hodnocení výkonu i chování žáka má vliv na jeho dětské sebepojetí. Úspěchy nebo neúspěchy ve škole určují další orientaci daného dítěte (Vágnerová, 2012).

2.2 Faktory působící na rozvoj dítěte

Tato část práce je zaměřena na rozvoj dítěte s přihlédnutím k dědičnosti, dětské řeči a komunikaci v rodině, vrstevnické skupině a škole. Níže budou vysvětleny některé pojmy, které úzce souvisí s rozvojem dítěte.

Důležitou roli hraje dědičnost. Dědičností rozumíme schopnost přenášet velké množství znaků, nadání, dispozic a předpokladů z rodičů na děti. Tyto genetické kvalitativní znaky se v průběhu života dítěte buďto rozvinou či projeví, nebo také ne. Dědičná výbava, s kterou se dítě narodí, není jen biologická. Je rovněž výsledkem vývoje předků v určitém sociálním

a kulturním prostředí. Neopomenutelným faktorem, který ovlivňuje jedince, je výchovné působení rodičů, učitelů, ostatních dětí a prostředí (Šmelová, 2015).

Faktorem nejvýznamněji působícím na rozvoj dítěte je rodinné prostředí. Děti se učí pozorováním jiných osob, přejímají a napodobují určité vzorce chování a postoje. Děti vyrůstají v různých rodinách, které pro jejich rozvoj mohou být prostředím podnětným, nebo nepodnětným. Za podnětné rodinné prostředí považujeme takové, které podporuje rozvoj řeči a komunikace dětí od narození. Rodiče na děti často mluví, prohlíží si s nimi obrázky v knihách a čtou jim z nich. Důležitým podnětným prvkem je také to, že rodiče a další dospělí dětem často kladou otázky při vyprávění pohádek, učí je písničky, říkanky a básničky. Nepříliš podnětné rodinné prostředí pro rozvoj dětské řeči je takové, ve kterém se s dětmi málo hovoří (Kotátková, Průcha, 2013).

Dalším zdrojem důležitých zkušeností pro dítě je vrstevnická skupina. S ostatními dětmi se jedinec srovnává a prosazuje se mezi nimi. Pokud se nedokáže skupině vrstevníků přizpůsobit, jejich reakce budou negativní. Další vývoj jeho osobnosti bude tímto nepříznivým způsobem ovlivněn. Tato sociální zkušenost, provázející pocit nejistoty, se bude přenášet i do dalších vývojových fází. V období dospívání jsou velmi důležité vztahy s vrstevníky, kdy vzniká sociální síť, která může poskytnout oporu v případě potřeby jedince (Vágnerová, 2012).

Učební prostředí, které učitel ve třídě vytváří, má vliv na kognitivní, sociální i emocionální rozvoj každého jedince. U učitele mateřské školy se jedná o obzvláště důležitou dovednost, neboť v předškolním věku se dítě rozvíjí hlavně prostřednictvím spontánních činností, jako jsou hry. Právě pro spontánní činnost dětí je potřebné vytvořit podněcující herní prostředí. Je třeba děti vyzývat ke spolupráci a vzájemné pomoci, ohleduplnosti, stanovit jasná pravidla a podporovat děti v jejich aktivitách, pro bezpečné sociální a emoční klima ve třídě (Syslová, 2013).

Dětská řeč a komunikace se začíná objevovat broukáním v 6. měsíci života, jednotlivá slova kolem prvních narozenin dítěte. Jednoduchou větu začíná skládat během druhých narozenin, rozvinuté věty v období tří let, až teprve v období čtyř let začíná samo vyprávět pohádky (Zaleski, 2002).

Předškolní děti se dokáží srozumitelným způsobem vyjádřit, říct si o to, co potřebují. Akceptují komunikační pravidla, některá si osvojí až v pěti letech nebo později. Jedná se především o chápání souvislostí a vztahu k dané problematice. V mluveném projevu předškolních dětí je patrný jejich kognitivní egocentrismus. Především mladší předškoláci

nesdělí všechno podstatné komunikačnímu partnerovi, protože předpokládají, že ví totéž, co oni. Pětileté dítě už pozná v souvislosti s rozvojem myšlení a rozlišování časových dimenzí, co se stalo v minulosti. Jeho vyprávění bývá souvislejší, konzistentnější, často už má formu krátkého a útržkovitého příběhu (Vágnerová, 2012).

Podpoře jazykové a komunikační kompetence dětí v MŠ ČR je tradičně věnována velká pozornost. Díky garanci vzdělávacích programů, které jsou celostátně závazné pro edukační činnost v MŠ, dochází v rámci předškolní edukace k rozvíjení jazykové a komunikační dovednosti dětí (Průcha, 2011).

3 Učitel jako činitel podporující rozvoj dítěte

V této kapitole je důraz kladen na učitele, jeho osobnost, vzdělávání, rozvíjení jeho kompetencí, multikulturní výchovu a komunikaci s dítětem v MŠ.

V literatuře je pojem „učitel“ definován velmi sporadicky. Lze nalézt definici pojmu „Pedagogický pracovník“, a to například v zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších změn.

Pedagogickým pracovníkem podle tohoto zákona je ten, kdo:

- koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu. Tímto zvláštním předpisem se rozumí zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších změn
- je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu.
- je zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.

Z výše uvedeného lze dovodit, že pedagogický pracovník je důležitým činitelem výchovy a vzdělání.

3.1 Osobnost učitele mateřské školy

Osobnost jednotlivých dětí v MŠ je neopakovatelná, jedinečná. Taková je rovněž osobnost učitele. Zvláště společenská role učitele MŠ předurčuje, aby svou osobnost znal a rozvíjel. V multikulturní společnosti je to především pedagog, který se svým chováním a jednáním významně podílí na formování osobnosti dítěte. Také rozvíjí jeho schopnost přijímat odlišnosti jedinců.

Vzhledem k těmto poznatkům se nemůže pedagog řídit jen vlastnostmi, které osobně považuje za žádoucí, ale musí celoživotně vzdělávat a rozvíjet svou osobnost, své chování

a jednání. Burkovičová a Navrátilová (2014) ve své práci jmenují celou řadu požadavků na takové jednání. Učitel by podle nich měl:

- a) Respektovat odlišnost a hledat shody a vést k tomu i děti, rozvíjet a podporovat vědomí identity každého dítěte. Projevit dítěti i jeho rodičům interkulturní vnímavost a empatii jejich mentality.
- b) Podporovat a rozvíjet oboustrannou komunikaci mezi dětmi, učitelem a rodiči dětí. Získávat co nejvíce informací o zvyklostech dané kultury, o tom, co se smí, a co nikoli a také to, co rodina od instituce očekává.
- c) Svým chováním odstraňovat negativní předsudky a stereotypy k odlišné kultuře.
- d) Utvářet ve třídě při učení pozitivní atmosféru, smích, humor, emoce a dobrou náladu.
- e) Vyslechnout a přijmout názory dětí, odůvodnit a obhájit svůj názor, názory dětí vést vhodným směrem a podporovat vyjadřování názorů mezi dětmi navzájem.
- f) Všem dětem ve třídě poskytovat pocit bezpečí, rozpoznávat a tlumit známky nenávisti, intolerance, diskriminace, rasismu.
- g) Využívat ve vzdělávání poznatky individuálních zvláštností jednotlivých dětí, poznání odlišností sociokulturních skupin, mít ponětí o základních interkulturních pojmech a užívat je.
- h) Dát každému dítěti možnost vyjádřit své pocity, názory a emoce.
- i) Podporovat samostatnost a spolupráci u dítěte. Pozorovat, zda se dítě nenachází na okraji kolektivu. Nesmíme dopustit, aby se dítě cítilo jako vetřelec a sociálně nechtěný. Může však hrozit vznik šikany.
- j) Vědět, jaká práva má každé dítě, a dodržovat je.

Osobní vzor pedagoga nemůže být nahrazen moderními učebnicemi a literaturou, netradičními pomůckami, koučováním apod. zejména v rámci multikulturní výchovy a vzdělávání (dále jen „MKVV“). Učitel má totiž svoji jedinečnou osobnost, profesionalitu, schopnosti, nadšení a nasazení, což je hlavní při přípravě dětí k životu v multikulturním společenství.

Povolání učitele MŠ bývá vnímáno podobně jako práce učitele ve vyšších stupních školní soustavy. Je však třeba pamatovat na určité zvláštnosti, které jsou s prací učitele MŠ neoddělitelně spjaty.

Kromě požadavků v oblasti výchovy a vzdělání dětí jsou určitá očekávání na učitele MŠ kladena i v citové rovině. Péče o děti by měla vycházet především z lásky k nim. Pozitivní

vztah k dětem sám o sobě však nestačí. Je nezbytné doplnit jej odborným vzděláním a odpovídajícími dovednostmi. Pedagog by měl být vedoucí osobností, která plánuje a navrhuje činnosti, radí, objasňuje, pomáhá a citlivě reaguje na uspokojování všech potřeb každého dítěte i celé třídy. Pro děti představuje vzor, který určuje společenské vztahy, pravidla, řád a na jeho základě si utváří sebepojetí. Zásadním předpokladem pro výkon profese učitele je jeho autorita. Formálně ji zajišťuje funkce, očekávané chování, dané vzdělání a svým způsobem i věk. Především u rodičů naplnění těchto podmínek posiluje autoritu učitele MŠ. Na děti to spíše neplatí, pro ně je nejdůležitější přirozená, neformální autorita, která je založena na důvěře a osobnostních kvalitách učitele. Děti si váží autority učitele pro schopnost jim naslouchat a porozumět. Také očekávají, že jim učitel splní jejich přání, potřeby, bude laskavý, vstřícný, spravedlivý a bude po nich vyžadovat pouze to, co zvládnou. Záleží vždy na osobnostních rysech, charakterových vlastnostech, kterými jsou citlivost, empatie, otevřenost, trpělivost, sebeovládání, odpovědnost a vyrovnanost. Odborné vzdělání, komunikativní dovednosti, zpěv, hra na hudební nástroj, výtvarné a sportovní činnosti, znalost metod a prostředků předškolního období, to vše podporuje přirozenou autoritu. K profesi pedagoga neodmyslitelně patří sebedůvěra, pedagogický optimismus, nadšení k práci, být tvůrčí a kreativní a umět citlivě jednat s dítětem, mít tzv. pedagogický takt (Opravilová, 2016).

3.1.1 Příprava a vzdělávání učitelů mateřských škol

Z hlediska profesních kvalit učitelů MŠ je zcela zásadní jejich odborná příprava a vzdělání. Pro výkon povolání učitele MŠ lze získat kvalifikaci na úrovni středního odborného vzdělání nebo vzdělání terciárního na vyšší odborné nebo vysoké škole podle zákona o pedagogických pracovnících (zákon č. 563/2004 Sb.). Požadavky na učitele rostou, a to z důvodu postrádání dostatečných prostor pro širší socializaci v rodině. Ne vždy je rodina dobrým příkladem pro vytvoření požadovaného souboru znalostí, rozvoj schopností a kompetencí (Opravilová, 2016).

Opravilová (2016, s. 188) je toho názoru, že „*Učitel již není jen ten, kdo dohlíží, jak si děti hrají, vede je ke slušnému chování a občas naučí básničku či taneček. Není ani tím, kdo rodičům zajišťuje sociální servis, i když právě to rodiče očekávají a jeho profesní působení dostatečně neocenují. Učitel je odborník v otázkách předškolní výchovy a vzdělávání, partner a poradce rodiny, diagnostik i terapeut v práci s dětmi se specifickými vzdělávacími potřebami*“.

V současné době se prosazuje v předškolní výchově humanistický přístup k dítěti. Ten klade důraz na porozumění jeho vývojovým a individuálním potřebám. Učitel MŠ by si měl rozšířit a doplnit určité poznatky a dovednosti.

Povolání učitele je závazné a odpovědné pro společnost. Profese učitele vyžaduje plnění všech požadavků, které toto povolání přináší. Při této práci dochází k tělesné i duševní únavě, jelikož práce s lidmi je namáhavá, po delší době dochází k vyčerpání, což může vést k syndromu vyhoření. Předejít tomuto stavu může učitel tím, že si uvědomí vlastní odbornost a dosáhne pocitu správně vykonané práce. Prevencí proti únavě, stresu a vyhoření je umění relaxovat, realizovat vlastní zájmy ve volnočasových aktivitách (Opravilová, 2016).

3.1.2 Kompetence učitelů mateřských škol

Model kompetencí učitele MŠ se skládá z řízení vzdělávacího procesu, komunikace a organizace vzdělávacího procesu, sebereflexe a vlastního rozvoje učitele. Do řízení vzdělávacího procesu patří cílené plánování, jehož cílem je rozvoj kompetencí dítěte. Při plánování nesmíme opomenout to, s jakou skupinou pracujeme, a také, jaká je aktuální situace dětí. Metody a obsah vzdělávání volíme v jednotě s cíli a seskupením třídy. Na základě seznámení se s rodinným prostředím dítěte je individuálně přizpůsobeno vzdělávání dětí, aby se rozvinuly v maximální možné míře. Činnosti, které nabízí učitel dětem, jsou přizpůsobovány jejich zájmům, schopnostem a možnostem. Učitel povzbuzuje děti k samostatnosti.

Komunikace a organizace vzdělávacího procesu by měla probíhat efektivním způsobem mezi učitelem s dětmi, rodiči, kolegy. Je žádoucí při komunikaci vytvářet příznivé, otevřené a bezpečné klima. Podnětným přístupem k inovacím je tvořivý a konstruktivně kritický postoj. Důležitá je týmová práce, která vytváří prostor pro oboustrannou spolupráci dětí. Dále soustavná a konstruktivní setkávání s rodiči. V neposlední řadě je důležité pravidelně a promyšleně vést dokumentaci dítěte.

Pro sebereflexi a vlastní rozvoj je významné poznání sebe samého, rozvíjení svých silných a slabých stránek, mít reálné představy o svých kompetencích. Uvědomit si a převzít zodpovědnost za výsledky dětí, by mělo být pro učitele samozřejmé (Syslová, 2013).

3.1.3 Multikulturní výchova v mateřské škole

MKVV je v současné době jedním z nejdiskutovanějších témat českého školství. Počet dětí jiné než české státní příslušnosti, národnosti či etnika stále narůstá v mateřských školách i ve všech stupních škol. Tato problematika se týká nejen školství, ale i celé společnosti.

Soužití lidí různých kultur je složitá a dlouhodobá záležitost. Členové společnosti se musí celý život učit toleranci a ochotě přijímat a akceptovat odlišnosti různých kultur a jiných lidí.

Učitel v MŠ je nejpodstatnějším činitelem, který může zásadně ovlivnit MKVV dětí v praxi. Úkolem učitele MŠ je volba způsobů, co dětem zprostředkovat, jaké zvolit cesty k dětskému vnímání, jak vyvolat citové prožívání a jak jej vhodně spojit s vytvářením dětského poznání.

Učitelé pro aplikaci MKVV v MŠ potřebují nejenom svůj přirozený cit k výchově, ale i znalosti, inspirativní metodický materiál a příklady z praxe.

Každé dítě přichází do MŠ ze svého rodinného prostředí, kde se uskutečňují určité výchovné metody a sociální interakce. Toto prostředí má svoji specifickou rodinnou kulturu, která se prolíná a navzájem ovlivňuje s předškolním prostředím (Burkovičová, Navrátilová, 2014).

„Učitel mateřské školy znamená pro děti ideál v oblasti vědomostí, zkušeností, postojů, názorů, chování apod. a mnohdy má i jeho působení na dítě větší vliv než působení rodiny. V mateřské škole tráví učitel s dětmi poměrně velkou část dne, takže děti vědomě i nevědomě přejímají jeho názory, reakce a chování v určitých situacích.“ (Burkovičová, Navrátilová, 2014, s. 39)

V MŠ by MKVV měla probíhat dvousložkově. První složka je tzv. faktografická, v rámci které jsou dětem předávány informace a učitel nezdůrazňuje odlišnosti, a další složka je tzv. interkulturní, která nabádá k budování vzájemného porozumění a pozitivních interakcí.

Specifika MKVV v MŠ by se měla projevit jak v prostředí MŠ, tak v podmínkách psychosociálních i věcných, v používání pomůcek, organizaci, metodách práce s dětmi a rovněž při spolupráci s rodiči.

Pochvala pokroků dítěte učitelem i dalšími dětmi významně pomáhá k začlenění do kolektivu. Velmi intenzivním prožitkem pro všechny přítomné děti i dospělé v MŠ bude, pokud

učitel do třídy pozve rodiče dítěte z jiného národa. Svoji přítomností zprostředkují autentické postřehy (Burkovičová, Navrátilová, 2014).

3.2 Komunikace

Komunikace má důležitou úlohu při rozvoji dítěte, podílí se na utváření pocitu vlastní identity. Pedagog by měl být vzorem partnerské a efektivní komunikace a dát dětem prostor k vzájemné interakci.

Třemi kritérii oblasti komunikace jsou:

1. Pedagog hovoří s dětmi zdvořile, přátelsky a podněcuje tak k rozvoji pozitivního sebevědomí a sebepojetí dítěte.
2. Pedagog svým jednáním napomáhá k rozvoji učící se skupiny, ve které by se každé dítě mělo cítit přijímané a podporované v rozvoji svého potenciálu.
3. Pedagog komunikuje se všemi dospělými, tzn. rodiči a dalšími pedagogickými odborníky, s úctou a respektem. Měl by být vzorem prosociálního chování dětí (Syslová, 2013).

3.2.1 Komunikace s dítětem

Formování osobnosti pomocí sociálních vlivů nazýváme socializace. V raném dětství má zásadní význam, který ovlivňuje kvalitu dalšího života člověka.

Vztahy dítěte s druhými lidmi mu mohou dát pocit bezpečí a jistoty, emoční uspokojení a ujištění, že je milováno, akceptováno a druhým lidem mu na něm záleží. Mohou však do jeho života vnést nejistotu, obavy, neklid a domněnku, že ho druzí lidé nemají rádi, je jim lhostejné, a tím v jeho nitru vyvolat pocity, které mohou způsobit v dítěti stav sociálního ohrožení. Toto vnímání může ovlivnit vztah dítěte ke společnosti, proto je tak významné nejen pro vývoj samotné osobnosti dítěte, ale má dosah i celospolečenský.

Mezilidské vztahy jsou ve vzájemné interakci a komunikaci. Interakcí chápeme vzájemnou reakci lidí, pomocí komunikace probíhá sdělování obsahů. Komunikace a interakce s ostatními lidmi má zásadní význam na utváření osobnosti dítěte.

Pomocí komunikace dochází k předávání informací, které má roli nejen informativní, ale i vztahovou a hodnotící. Má podobu verbální a neverbální. Neverbální komunikace je pro vyjádření postojů a vztahů jedince významnější než verbální.

Během komunikace s dítětem máme vliv na utváření jeho osobnosti svým přístupem k němu. Jsme pro něj vzorem, podle kterého se může zachovat v určité situaci. Zásadní dovedností učitele mateřské školy by měla být schopnost dosáhnout toho, aby komunikace s dítětem byla uskutečňována na partnerské úrovni a byla pro pedagoga i dítě přínosná a radostná.

V komunikaci s druhými lidmi je velmi významným a citlivým nositelem informací o opravdovém vztahu k protějšku tón hlasu. Způsob, jakým mluvíme, jaký máme tón hlasu, rychlost, zbarvení, hlasitost řeči o nás prozradí komunikačnímu partnerovi daleko více než sdílený obsah. Spolu s neverbální komunikací předáváme dětem obvykle bez vlastní vůle a vědomí víc, než si myslíme.

Předškolní dítě velice citlivě přijímá neverbální komunikační obsah a tón hlasu. Předávají informaci o vztahu mezi mluvčím a jím samotným. Shoda verbálního a neverbálního sdělení informuje dítě o tom, že je vše v pořádku, že správně rozumí a že se nemusí ničeho obávat. Nejistotu a zmatek v nitru dítěte způsobí nesoulad mezi verbální a neverbální komunikací (Svobodová, Hovjická, Kubecová, 2015).

4 Výzkumné šetření

Tato kapitola se zabývá vlastním výzkumem. Je zde představena zvolená výzkumná metoda, dále je popsán sběr údajů a prostor je věnován analýze a interpretaci výzkumného šetření s ohledem na cíle práce. Výzkumné šetření je následně shrnuto.

Informace o jednotlivých MŠ s jiným než českým vyučovacím jazykem na území Moravskoslezského kraje byly na základě e-mailové žádosti poskytnuty Krajským úřadem Moravskoslezského kraje v Ostravě, odborem školství, mládeže a sportu. Tyto údaje shrnuje tabulka č. 1.

RED IZO	Název organizace	Místo	Vyučovací jazyk školy	Počet dětí ve třídě s polským vyuč. jazykem
600134032	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Návší, příspěvková organizace	Návší	polský	27
600133486	Mateřská škola - Przedszkole Jablunkov, Školní 800, příspěvková organizace	Jablunkov	polský	13
600133648	Základní škola a mateřská škola Stanisława Hadyny s polským jazykem vyučovacím Bystřice 366, okr. Frýdek-Místek, příspěvková organizace	Bystřice	polský	64
600134636	Základní škola s polským vyučovacím jazykem a Mateřská škola s polským vyučovacím jazykem Hrádek 77, okres Frýdek-Místek, příspěvková organizace	Hrádek	polský	26
600134083	Základní škola a mateřská škola Písek, příspěvková organizace	Písek	český a polský	14
600133486	Mateřská škola - Przedszkole Jablunkov, Školní 800, příspěvková organizace	Jablunkov	polský	57
600134601	Základní škola s polským jazykem vyučovacím a Mateřská škola - Przedszkole Milíkov, příspěvková organizace	Milíkov	polský	20
650023501	Základní škola a Mateřská škola, Szkoła Podstawowa, Przedszkole Košariska, příspěvková organizace	Košariska	český a polský	9
600134652	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Szkoła Podstawowa i Przedszkole příspěvková organizace 739 98 Mosty u Jablunkova 750	Mosty u Jablunkova	polský	12
600134059	Základní škola a mateřská škola Nýdek, příspěvková organizace	Nýdek	český a polský	0
600133613	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Bukovec, příspěvková organizace	Bukovec	polský	23
650016718	Základní škola a Mateřská škola Ropice, příspěvková organizace	Ropice	polský	24

RED IZO	Název organizace	Místo	Vyučovací jazyk školy	Počet dětí ve třídě s polským vyuč. jazykem
650019962	Základní škola a mateřská škola Gustawa Przewyckiego s polským jazykem vyučovacím, Třinec, Nádražní 10, příspěvková organizace	Třinec	polský	24
650019962	Základní škola a mateřská škola Gustawa Przewyckiego s polským jazykem vyučovacím, Třinec, Nádražní 10, příspěvková organizace	Třinec	polský	25
600133338	Mateřská škola - Przedszkole, Vendryně č. 1, okres Frýdek-Místek, příspěvková organizace	Vendryně	polský	26
600133541	Mateřská škola - Przedszkole, Vendryně, Zaolší 615, okres Frýdek-Místek, příspěvková organizace	Vendryně	český a polský	9
600136043	Základní škola s polským jazykem vyučovacím a Mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Český Těšín Havlíčkova 13 okres Karviná	Český Těšín	polský	55
600136272	Základní škola a Mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Havířov-Bludovice Selská 14, příspěvková organizace	Havířov-Bludovice	polský	25
600136515	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Horní Suchá, příspěvková organizace	Horní Suchá	polský	20
600136566	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím-Szkoła Podstawowa i Przedszkole Karviná-Fryštát, Dr. Olszaka 156	Karviná-Fryštát	polský	68
600136108	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Albrechtice, Školní 11, okres Karviná, příspěvková organizace	Albrechtice	polský	19
600136299	Základní škola a Mateřská škola Stonava	Stonava	polský	15
600136264	Základní škola a Mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Dolní Lutyně Koperníkova 652 okres Karviná, příspěvková organizace	Dolní Lutyně	polský	22
600136671	Základní škola a Mateřská škola s polským vyučovacím jazykem Żwirki i Wigury Těrlicko, příspěvková organizace	Těrlicko-Horní Těrlicko	český a polský	15
600135853	Základní škola a mateřská škola s polským vyučovacím jazykem Orlová, příspěvková organizace	Orlová-Lutyně	polský	15
600136043	Základní škola s polským jazykem vyučovacím a Mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Český Těšín Havlíčkova 13 okres Karviná	Český Těšín	polský	25
600136043	Základní škola s polským jazykem vyučovacím a Mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Český Těšín Havlíčkova 13 okres Karviná	Český Těšín	polský	25
650019962	Základní škola a mateřská škola Gustawa Przewyckiego s polským jazykem vyučovacím, Třinec, Nádražní 10, příspěvková organizace	Třinec	polský	45
600134377	Jubilejní Masarykova základní škola a mateřská škola, Třinec, příspěvková organizace	Třinec	český a polský	22
650019962	Základní škola a mateřská škola Gustawa Przewyckiego s polským jazykem vyučovacím, Třinec, Nádražní 10, příspěvková organizace	Třinec	polský	11

RED IZO	Název organizace	Místo	Vyučovací jazyk školy	Počet dětí ve třídě s polským vyuč. jazykem
650019962	Základní škola a mateřská škola Gustawa Przezcza s polským jazykem vyučovacím, Třinec, Nádražní 10, příspěvková organizace	Třinec	polský	20
600136043	Základní škola s polským jazykem vyučovacím a Mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Český Těšín Havlíčkova 13 okres Karviná	Český Těšín	polský	25
600134644	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Jana Kubisze, Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. Jana Kubisza Hnojník, příspěvková organizace	Hnojník	polský	43
600132684	Mateřská škola Bocanovice 19, okres Frýdek-Místek, příspěvková organizace	Bocanovice	český a polský	20

Tabulka č. 1 - MŠ s jiným než českým vyučovacím jazykem. Zdroj: Krajský úřad Moravskoslezského kraje

Výzkumné šetření probíhalo ve spolupráci s pedagogy a rodiči tří mateřských škol v Moravskoslezském kraji. Výběr těchto MŠ byl proveden s ohledem na kritérium dvojjazyčné výuky a je následující:

- a) Základní škola a mateřská škola Písek, příspěvková organizace
- b) Jubilejní Masarykova a základní škola a mateřská škola Třinec, příspěvková organizace
- c) Mateřská škola Bocanovice 19, okres Frýdek-Místek, příspěvková organizace

S ředitelkami jednotlivých škol byly telefonicky domluveny schůzky a následně se uskutečnily rozhovory s nimi, učitelkami a vstřícnými rodiči.

Pro přehled o genderovém složení v dotazovaných MŠ uvádí tabulka č. 2 počty dětí vzdělávajících se dvojjazyčně.

MŠ	Bocanovice	Třinec Kanská	Písek
Dívky	8	11	7
Chlapci	12	11	7
Celkem dětí	20	22	14

Tabulka č. 2 - Počet dětí vzdělávaných v bilingvní třídě. Zdroj: Vlastní

4.1 Použité výzkumné metody

Pro účely bakalářské práce byla využita výzkumná metoda, a to kvalitativní výzkum. Tato metoda byla zvolena zejména z toho důvodu, že je zaměřena na hloubkové poznání

zkoumaného problému, usiluje o porozumění lidem v různých sociálních situacích a interpretaci těchto situací (Hendl, 1999).

Polostrukturovaný rozhovor je určitou střední cestou mezi strukturovaným a nestrukturovaným rozhovorem. Pro polostrukturovaný rozhovor je charakteristické, že si tazatel předem připraví otázky a zároveň je mu umožněno flexibilně reagovat na odpovědi respondenta.

Výhody rozhovoru jsou spatřovány v tom, že dává prostor pro přímý kontakt výzkumníka s dotazovanou osobou, volnost a flexibilitu v kladení otázek, umožňuje dovysvětlit otázky ze strany respondenta, dále získat důvěrné informace a pozorovat řeč těla. Mezi nevýhody rozhovoru patří časová náročnost, menší počet respondentů a skutečnost, že kvalita informací se odvíjí od kvality výzkumníka a kvality interakce mezi výzkumníkem a dotazovaným (Skutil, 2011).

V empirické části práce je využíván polostrukturovaný rozhovor, ze kterého byla pořízena audio nahrávka odpovědí tří ředitelk, čtyř učitelk a šesti rodičů. Rozdělení respondentů v závislosti na MŠ zobrazuje tabulka č. 3. V rámci tematického rozhovoru byl používán seznam otázek, na které jednotliví respondenti odpovídali podle svých zkušeností a znalostí.

MŠ	Bocanovice	Třinec Kanská	Písek
Ředitelka	1	1	1
Učitelky	1	2	1
Rodič	2	1	3
Celkem rozhovorů	4	4	5

Tabulka č. 3 - Počet rozhovorů v jednotlivých MŠ. Zdroj: Vlastní

Ředitelkám bylo položeno v rámci 2 tematických okruhů celkem 6 otázek. Učitelkám bylo položeno v rámci 3 tematických okruhů celkem 11 otázek. Rodičům bylo v rámci 3 tematických okruhů položeno celkem 7 otázek.

Celý rozhovor s každým respondentem trval průměrně okolo 7 minut. Plné znění těchto otázek a rozhovorů je uvedeno v příloze č. 1. Analýza a interpretace výzkumného šetření je uvedena v kapitole 4.4.

4.2 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak může na dítě předškolního věku působit bilingvní prostředí.

Cílem empirické části bakalářské práce je pomocí výzkumné metody rozhovoru zjistit u předem vybraných MŠ s dvojjazyčným vyučováním, jaké jsou strategie daných MŠ týkající se dvojjazyčnosti, jaký vliv má dvojjazyčné prostředí na děti a jaký je přístup učitelů a rodičů k bilingvnímu dítěti.

Práce v sobě zahrnuje výzkumný předpoklad, že za účelem osvojení obou jazyků je nejlepší začít s bilingvní výchovou dětí hned od jejich narození. Čím dříve se na dítě bude mluvit dvěma jazyky, tím to bude pro něj přirozenější a zvyšuje se pravděpodobnost, že bude schopno používat oba jazyky.

4.3 Sběr a zpracování údajů

Počátkem roku 2018 byl požádán zaměstnanec odboru školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Moravskoslezského kraje o seznam mateřských škol, v nichž je vyučovacím jazykem polský i český jazyk.

Následně byly připraveny otázky, které tvořily polostrukturovaný rozhovor pro pedagogy a rodiče. Poté byly osloveny ředitelky tří vybraných MŠ a požádány o spolupráci, s jejich svolením byly osloveny učitelky a dále rodiče dětí.

Samotné rozhovory v jednotlivých MŠ proběhly ve dnech 27. - 29. 6. 2018. Rozhovory byly se souhlasem jednotlivých respondentů nahrávány na záznamové zařízení a následně přepsány. Dále byly jednotlivé rozhovory vyhodnoceny.

4.4 Analýza a interpretace výzkumného šetření

V této kapitole jsou shrnuty a vyhodnoceny odpovědi jednotlivých respondentů na dané otázky, a to jaké výhody případně nevýhody přináší vzdělávání ve dvojjazyčné MŠ, dále jaký to má vliv na vyjadřování dětí. Zdali pedagogové podporují dvojjazyčné děti a jak k dětem sami přistupují. Níže jsou uvedeny okruhy otázek, které byly jednotlivým

respondentům položeny. Pro představu je také uveden výběr několika citací z provedených rozhovorů.

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

Pro zjištění strategií MŠ na rozvoj mateřského jazyka a druhého jazyka jsem zvolila tuto otázku. Předmětem zjištění bylo, zda dítěti neuškodí působení více jazykových vlivů od mala, zda nemá negativní vliv na vyjadřování dětí. V čem jsou výhody, a naopak nevýhody tohoto vlivu na bilingvní dítě.

Ředitelka - Bocanovice

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Já myslím, že děti si rozvíjejí svoje rozumové dovednosti, jazykové dovednosti, že se naučí dva jazyky. Tím pádem se do budoucna domluví. Jsme tady v té příhraniční oblasti, takže děti budou umět česky i polsky. Budou rozumět, když pojedou do Polska, tak se dobře domluví. Já myslím, že takhle.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Chytré děti zvládají to dvojjazyčné prostředí, kolikrát i doma nářečí. Takže se učí vlastně tři jazyky, protože rodiče mluví nářečím. Ale takové ty děti, které nejsou úplně rozumově zdatné, mají s tím problém. Ale v naší MŠ v letošním roce, podle mě, to všechny děti zvládají dobře.

Učitelka - Bocanovice

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Určitě bohatší slovní zásoba u dětí, znají víc básniček, říkadel, rozvíjejí si svoji fantazii, poznávají i dvojjazyčná slova. Srovnávají, co je ve slově stejné, co je odlišné. Rozvíjejí zvukovou stránku.

Učitelka 1 – Třinec Korská

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Myslím si, že u těch dětí bude asi nevýhoda logopedická. Ony mají často problém s řečí a často špatně vyslovují, ale to se podle mě změní. Ze začátku mluví ne úplně spisovně v jednom i v druhém jazyce. Komolí si a mluví po svém. To bude asi největší nevýhoda, ale potom vzápětí tam nevidím ty nevýhody. Ve školce přímo a pro učitelky je těžké přepínat, jakože s tím dítětem česky a s tím polsky. A třeba vést zaměstnání dvojjazyčně, to je hodně těžké pro učitelku.

Rodič - Třinec Korská

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Výhodou určitě je, že děti se naučí jak polský jazyk, tak český jazyk, přirozeným způsobem. To znamená, že děti mají přirozené oba jazyky. Mohou poznávat jak českou, tak polskou kulturu. Mají tady spoustu kamarádů i z okolí, což tady jsou většinou děti z českého prostředí. I ty polské se nějak mohou kamarádit.

Rodič 3 - Písek

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Já si myslím, alespoň z naší zkušenosti, pokud nedodržíme striktně to rozdělení, že otec mluví jedním jazykem a matka druhým a jeden z rodičů to různě míchá, tak potom u dětí, u dcery, jsem se setkala s tím, že nevěděla, jestli to je polsky nebo česky. Třeba si nedokázala rozlišit ta jednotlivá slova nebo větu. Bylo to pro ni horší přiřadit k nějakému jazyku. Takže tady v tom může být riziko, pokud by dítě bylo v tom dvojjazyčném prostředí, ale nějak by se to nerozlišovalo, tak by se mohlo stát, že bude mluvit česky s nějakými polskými slovíčky. Nebude umět mluvit plynule jedním jazykem, ale bude to motat dohromady.

Výhody dvojjazyčné MŠ spatřují ředitelky v tom, že se děti naučí dvěma jazykům přirozeně. Rovněž si děti navzájem rozumí, ať už pocházejí z polsky nebo česky mluvící rodiny.

Učitelky dodávají, že výhodou pro učení druhého jazyka je nízký věk dítěte, protože se učí jazyk přirozeně a automaticky přepíná mezi oběma jazyky. Dále mají děti bohatší slovní zásobu z důvodu učení se většího množství básní a říkadel.

Rodiče oceňují, že se jejich dítě naučí navíc nejen další jazyk, ale také polskou kulturu a získá povědomí o tom, že existují další jazyky, kterými se můžeme domluvit ve světě. Jsou toho názoru, že osvojení si dalšího jazyka je investicí do budoucna pro uplatnění na trhu práce.

Ve dvojjazyčnosti paní ředitelky nevýhody nespátřují. Poukazují však na výjimky, které mohou nastat u dětí méně vývojově zdatných, které se obtížně vyjadřují.

Učitelky souhlasí s vyjádřením ředitelek, že problémy mohou nastat v oblasti logopedické. Také připomínají, že příprava na řízenou činnost je náročnější, protože chystají materiály jak polské, tak i české. Rovněž průběh řízené činnosti s dětmi ve dvou jazycích je náročnější na soustředění pedagoga.

Rodiče se domnívají, že děti mohou mít problém s porozuměním jednoho z jazyků. Poukazují na důležitost domluvy v rodině na pravidlu jeden jazyk – jedna osoba, aby si dítě jazyky vzájemně nezaměňovalo. Měl by s ním každý z rodičů důsledně hovořit jen jedním jazykem, aby dítě přirozeně mezi jazyky přepínalo a dva jazyky nemísilo. Děti mají tendenci učitelkám dokázat, že umějí mluvit i druhým jazykem.

Učitelky však dbají na to, aby si dítě osvojilo hlavně jazyk, který bude dominantní ve výuce na základní škole. Jak děti mluví mezi sebou, to už učitelky nechávají na dětech. Jelikož se ve třídě mluví oběma jazyky, děti se umí vyjádřit většinou dvěma jazyky.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

Tato otázka byla zařazena do rozhovorů s cílem zjistit, jakým způsobem probíhá vzdělávací proces v těchto specifických třídách MŠ, kde je záměr pedagogů navodit vhodné prostředí pro přirozené osvojování obou jazyků. Jak podporují učitelky dvojjazyčnost dětí, jaké volí prostředky. Zda organizují akce, jaké používají pomůcky pro podporu rozvoje obou jazyků. Jak probíhá spolupráce s rodiči.

Ředitelka - Bocanovice

1. Jak podporuje dvojjazyčnost MŠ? Prostředky?

Podporujeme dvojjazyčnost už tím, že tady je paní učitelka, která hovoří dobře polsky, která zná polštinu, věnuje se těm dětem. Máme tady hodně učebních pomůcek, hodně knih, CD, DVD.

2. Organizujete nějaké akce, exkurze, výměnné pobyty a jiné podporující dvojjazyčnost? Jaké?

Navštěvujeme knihovnu v Jablunkově, Trinci, a tam jsou knihy i české i polské. Navštěvujeme divadelní představení v Českém Těšíně teatr Lalek Kukielka. Spolupracujeme s polskou MŠ a s polskou základní školou. Takže děti mají možnost hovořit s dětmi z jiných MŠ v polštině, no a i češtině, protože spolupracujeme s českými školskými zařízeními i z Polska.

3. Snaží se MŠ nějak spolupracovat s rodiči na dvojjazyčnosti? Dáváte nějaké doporučení rodičům, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

S rodiči konzultujeme o dítěti, tak jim doporučujeme knihy, které jsou vhodné třeba pro předškoláky nebo pro přípravu předškolních dětí na školu. Metodické materiály, co tady máme, zapůjčujeme. Když mají zájem, pracovní listy v češtině, v polštině.

Učitelka - Bocanovice

1. Co byste jako učitelka ocenila při vzdělávání dětí z dvojjazyčného prostředí?

Určitě je výborná ta spolupráce, že školky opravdu spolu spolupracují, pomáhají si, vyměňujeme si různé pomůcky, různé materiály, takže to je super. Jsou nedostatky v tom, že chybí přímo nějaká učebnice pro ty děti, co se vzdělávají v tom jazyce, aby to měly v jedné knize. Třeba pro ty předškoláky, aby viděli, že tak to je v češtině, a tak v polštině, a měly to vedle sebe. Jinak my bereme jednu polskou, jednu českou, a teď jim to ukazujeme, srovnáváme, ale nikdy tam není souběžně to stejné. Ty děti by to měly mít vždy celé.

2. Snaží se MŠ nějak spolupracovat s rodiči na dvojjazyčnosti? Dáváte nějaké doporučení rodičům, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Spolupracujeme s rodiči. Především individuálně s každým rodičem. Podle toho řešíme tu situaci, jaký je doma jejich mateřský jazyk, jak oni doma komunikují s dítětem. Potom je také rozhodující, jaký oni volí jazyk, když to dítě vstupuje do školky. Oni si zvolí jazyk, který má být dominantní, takže v tom hlavně s nimi spolupracujeme. Potom je podporujeme v tom, aby opravdu dbali na ten jazyk mateřský, který tady uvádějí, že máme rozvíjet, aby ho doma podporovali. Ale nesetkali jsme se, že by rodiče byli proti tomu, abychom u těch ostatních dětí rozvíjeli více i ten druhý jazyk. Většinou jsou kladné odezvy, takže rodiče jsou rádi, že ovládají oba jazyky.

Rodič 2 - Písek

1. Podporují akce pořádané MŠ dvojjazyčnost vašeho dítěte? Jaké konkrétně?

Určitě ano, chodí tady paní z knihovny, která jim předčítá knihy. Ale hlavně v MŠ, chodí s českými dětmi do divadla na česká představení, ale i na polská představení. Mají jedno i druhé, mají to s čím porovnat 3 až 4 představení v jednom jazyce a stejně tak v druhém jazyce. Výlety mají, třeba i do Polska. Ví, jak se žije v Polsku a poznávají jejich kulturu. Velkou výhodou, že vidí jedno i druhé. Knížky dostávají převážně polské. Mají jedno i druhé.

2. Snaží se MŠ s vámi (jakožto rodičem) spolupracovat na dvojjazyčnosti u vašeho dítěte?

Určitě ano, dostali jsme nějaké papíry, jak by se mělo jednat s dvojjazyčným dítětem. Učitelky a učitelé se snaží vysvětlovat dětem jednou polsky, jednou česky. Snaží se je učit jedno i druhé, přijde mi to vhodné.

Rodič 2 - Písek

1. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Dle mého názoru prospěšnější je se učit oba jazyky už od narození, protože myslím si, že to ani moc nejde učit se nejprve jeden jazyk a pak druhý. Zním lidi, kteří se učili jenom češtinu a pak chtěli poznat polský jazyk a doučovali se ho, ale připadá mi, že to bylo mnohem těžší. Neznali žádná slovíčka, že se to opravdu učili jako cizí jazyk, jako angličtinu nebo němčinu. Když to mají už děti od narození, tak to přijímají jedno s druhým, ani si neuvědomují. Někdy, že řeknou to slovíčko jednou tak a jednou tak. Mami já to umím tak i tak, já už umím česky i polsky. Takové to nadšení dítěte. Mají takovou lepší paměť. Ještě teď, než se to učit ve dvaceti, třiceti letech teprve ten druhý jazyk, i ta gramatika polská je celkem dost těžká. Kdo umí jen česky a měl by se tu polštinu učit teprve pak ve dvaceti letech úplně od začátku, a vůbec s ním není seznámený, já myslím, že je to pro něj dost těžké. Je to pro něho úplně cizí jazyk, který se učí dobře pár let.

Ředitelky se shodují v tom, že MŠ podporuje dvojjazyčnost už tím, že zaměstnává učitelky, které umí mluvit plynule polsky i česky, tzn. rozhovorem mezi učitelkou a dětmi.

Učitelky dále poukazují na využívání učebních pomůcek, například knih, kompaktních optických disků (dále jen „CD“), digitálních optických datových nosičů (dále jen „DVD“), písniček, básniček, her a hraček. MŠ spolupracují s jinými školami, ať už s mateřskými, nebo základními. Organizují exkurze, výlety, besedy s odborníky, navštěvují knihovnu a divadlo, které má polskou i českou scénu v Českém Těšíně. Učitelky by ocenily více pomůcek, hlavně učebnici pro předškolní děti, která by byla v obou jazycích, častější návštěvu divadla a nějaký výměnný pobyt nebo setkání s polskými dětmi.

Učitelky doporučují rodičům, aby mluvili na dítě hlavně tím primárním jazykem (který bude používat na základní škole) a dělali to, co ony dělají s dětmi v MŠ. Například, aby dítěti četli, pouštěli mu pohádky a mluvili s ním.

Na otázku, zda mateřská škola podporuje dvojjazyčnost u jejich dítěte, odpovídali rodiče, že ano, protože děti slyší čtené pohádky, zapojují se do řízených činností v obou jazycích, chodí do knihovny, navštěvují různé kulturní akce, exkurze a divadlo. Rodiče odpovídali, že mateřská škola s nimi spolupracuje na dvojjazyčnosti u jejich dítěte. Někteří rodiče dostali i letáček, jak pracovat s dítětem z bilingvního prostředí. Zda dostávají rodiče

nějaké doporučení od učitelů ohledně podpory obou jazyků, se vyjádřili, že ne, spíše spolupracují na nějakých akcích.

C. Jak přistupujete k bilingvnímu dítěti?

Vztah pedagoga k dětem pocházejícím ze smíšeného jazykového prostředí vyžaduje maximální citlivost k dětem samotným i k jejich rodičům. Záměrem této otázky bylo zjistit, jak učitelky přistupují k dětem z dvojjazyčného prostředí, kdy by doporučily začít s osvojováním druhého jazyka. V případě nepochopení pokynu, jaké volí postupy.

Učitelka 2 – Třinec-Konská

1. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Tak já mám názor ten, že je určitě lepší, pokud ta možnost je, ty jazyky učit současně, souběžně. Mám tu zkušenost u vlastních dětí, taky vlastně každý z partnerů jsme z jiného prostředí a každý jsme mluvili na děti svým jazykem a děti neměly problém. Do dneška mluví s každým z nás tím jazykem, s kterým jsme s ním mluvili. Takže to vnímám, že to je úplně přirozené prostě pro to dítě, když slyší oba ty jazyky od mala. Ono přirozeně začne na to reagovat, začne tím jazykem mluvit. Pokud ne, tak potom se může ten jazyk ještě nějakým způsobem zkusit doučit, tak jak se učíme angličtinu nebo nějaké jiné jazyky. Pokud ta možnost je od mala, tak to dítě to vnímá velice přirozeně.

2. Pokud dítě z bilingvního prostředí nepochopí zadání, které jste mu řekla, vysvětlujete mu je znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Tady je trošku možná rozdíl, protože jsou děti, které mají ten svůj jazyk zvládnutý velice dobře. A jsou děti, jak říkám, že rodiče se rozhodnou, třeba ho dají do té polské školy, ale mluví s ním česky a to dítě je zvyklé na tu češtinu a teď najednou já s ním mluvím polsky, tak tam je přirozené, že ono všemu nepochopí. Já to tomu dítěti řeknu polsky a zároveň mu to řeknu česky, aby pochopilo vlastně, co mu vysvětluji, co mu říkám. Ale chci zase po něm, aby mi odpovědělo, řeklo polsky. Když mu to nejde, tak mu to zase pomůžu. Vedu ho k tomu, aby se nastavilo na polský jazyk v tom případě, protože většinou s tou češtinou problém není. U té polštiny, pokud to v té rodině není až tak podporované, jenom v té MŠ, tak tam je třeba to podchytit, aby tomu to dítě porozumělo.

3. Liší se nějak příprava na nástup do školy? (používáte české/polské materiály)

Určitě. Tam je to velice důležité abychom věděly, do jaké školy potom dítě jde, protože to je velmi důležité s tím dítětem takto pracovat. Pracujeme s polskými dětmi s polskými materiály, s českými dětmi s českými materiály. Dbáme na to, aby ty děti už se nějakým způsobem profilovaly, aby neměly potom problém, když nastoupí do školy a aby s tím jazykem neměly problém, ve kterém jazyce budou vzdělávány.

Rodič – Třinec-Konská

1. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Já si myslím druhou variantu. Osvojit si oba jazyky už od narození přirozeným způsobem. Myslím si, že ty děti jsou schopny se takto učit ty dva jazyky a myslím si, že je to pro ně do budoucna i pro rozvoj pozitivní. Takže nevidím problém v tom, že dítě je vedeno v obou jazycích zároveň. Takže podporujeme oba jazyky od narození.

2. Pokud dítě neporozumí vašemu pokynu, který jste mu řekla, vysvětlujete (zopakujete) mu jej znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Pokud dítě neporozumí, tak mu vysvětlím, zopakuju pokyn, řeknu mu i v druhém jazyce a vysvětlím mu oba slova nebo toho pokynu, aby dítě znalo pojmy v obou jazycích. Jak polsky, tak i česky, když dítě nerozumí. Snažím se i normálně při běžných, jak mluvíme spolu například nějakou bylinku, kytku už i když se dítě neptá, tak někdy vysvětlím i druhý pojem, pokud ho znám.

Učitelky mluví na děti dvěma jazyky v průběhu dne a na to si děti postupně zvykají. Novým kolegyním doporučují to, aby přistupovaly k dětem individuálně. Pokud si všimnou nepochopení u dětí, snaží se jim to přeložit nebo říci jinak.

Ve většině případů rodiče odpověděli, že pokud jim dítě neporozumí, kombinují obě metody. To znamená, že zopakují pokyn ve stejném jazyce, a pokud ani tak dítě neví, co rodič chce, řekne mu to v jazyce druhém.

U pedagogů i rodičů převládá názor, že pokud dítě pochází z bilingvního prostředí, je pro něj prospěšnější se učit oba jazyky současně od narození.

4.4.1 Shrnutí výzkumného šetření a vyhodnocení výzkumných předpokladů

Jako výhodu shledávají pedagogové i rodiče to, že se děti učí dvěma jazykům přirozenou cestou. Rodiče jsou toho názoru, že znalost dalšího jazyka je přínosem do budoucna pro uplatnění na trhu práce. Rodiče dále považují za přínosné, že jejich děti získají povědomí o polské kultuře.

Pedagogové nevýhody neshledali, nicméně však poukázali na výjimky, které mohou nastat u dětí méně vývojově zdatných, které se obtížně vyjadřují. Rodiče vidí problém v oblasti porozumění jednoho z jazyků. Poukazují na důležitost domluvy v rodině, a to tak, že každý rodič by měl důsledně hovořit jen jedním jazykem, aby dítě přirozeně mezi jazyky přepínalo a dva jazyky nemísilo.

Pedagogové uvádějí, že ze strany MŠ je podporována dvojjazyčnost dětí tím, že pedagogové mluví plynule polsky, dále že používají učební pomůcky v polštině, navštěvují i polská kulturní představení. Rodiče uváděli, že MŠ podporuje dvojjazyčnost u jejich dítěte, zejména tím, že jim pedagogové čtou pohádky, zapojují je do činností v obou jazycích, chodí do knihovny, navštěvují různé kulturní akce, exkurze apod. Rodiče dále uváděli, že MŠ s nimi spolupracuje na dvojjazyčnosti u jejich dítěte.

Pedagogové i rodiče shodně uvedli, že přistupují k dětem individuálně, na děti mluví oběma jazyky a v případě, že jim dítě neporozumí, snaží se mu to přeložit nebo říci jinak. Dále u pedagogů i rodičů převládá názor, že pokud dítě pochází z bilingvního prostředí, je pro něj prospěšnější se učit oba jazyky současně od narození. Toto zjištění je tak shodné s výzkumným předpokladem.

Pro práci pedagogů i rodičů dětí z bilingvního prostředí bych doporučila hovořit na děti od útlého mládí oběma jazyky. Při neporozumění jim s trpělivostí opakovaně vysvětlovat pojmy. Při vzdělávání a výchově dětí používat různé dvojjazyčné pomůcky, jako jsou knihy, audio a video nahrávky, hračky apod. Do česko-polských tříd MŠ přijímat do zaměstnání zkušené a kvalitní bilingvní pedagogy.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jak může na dítě předškolního věku působit bilingvní prostředí.

Cílem empirické části bakalářské práce bylo pomocí výzkumné metody rozhovoru zjistit u předem vybraných MŠ s dvojjazyčným vyučováním, jaké jsou strategie daných MŠ týkající se dvojjazyčnosti, jaký vliv má dvojjazyčné prostředí na děti a jaký je přístup učitelů a rodičů k bilingvnímu dítěti.

První tři kapitoly, které tvoří teoretickou část práce, položily teoretické základy pro empirickou část, v níž je představen vlastní výzkum.

Výzkum prokázal význam podpory dětí v učení obou jazyků přirozeně, od jejich nízkého věku. Za důležité rovněž respondenti výzkumu považují vytvoření přátelského prostředí, kde si děti vzájemně rozumí nehledě na to, jestli pocházejí z polsky nebo česky mluvící rodiny. Z výzkumu je dále patrné, že v dvojjazyčných mateřských školách nedochází pouze k výuce druhého jazyka, ale dítěti je předáváno povědomí o polské i české kultuře. Významný přínos pro děti z bilingvních rodin spočívá ve skutečnosti, že se mohou lépe uplatnit na trhu práce, mají větší slovní zásobu, umí další jazyk, poznávají novou kulturu. Pro bilingvní výchovu je zásadní, aby MŠ zaměstnávaly učitelky, které ovládají polský i český jazyk. Co se týče podpory dvojjazyčnosti ze strany MŠ, jsou při činnostech s dětmi používány učební pomůcky pro podporu obou jazyků, děti jsou vyučovány písničkám, básničkám, jsou pro ně organizovány exkurze, výměnné pobyty, besedy, navštěvují knihovnu i divadlo, které má polskou i českou scénu. Z hlediska přístupu k bilingvnímu dítěti byl v odpovědích respondentů nejvíce vyzdvihován význam komunikace. Zaznělo rovněž zdůraznění individuálního přístupu ke každému dítěti.

Součástí práce byl výzkumný předpoklad, že za účelem osvojení obou jazyků je nejlepší začít s bilingvní výchovou dětí hned od jejich narození. V souladu s tímto předpokladem bylo zjištěno, že osoby, které jsou přímými účastníky bilingvního prostředí, ať už v roli rodiče či pedagoga, doporučují, aby se s výukou druhého jazyka začalo od narození dítěte.

Toto tvrzení lze podložit tím, že pedagogové i rodiče shodně uvedli, že přistupují k dětem individuálně, na děti mluví oběma jazyky. U pedagogů i rodičů převládá názor, že pokud dítě pochází z bilingvního prostředí, je pro něj prospěšnější se učit oba jazyky současně od narození.

Nad rámec výzkumu bylo zjištěno, že by učitelky uvítaly novou publikaci a další didaktický materiál, který by byl dvojjazyčný a usnadnil by jim přípravu a práci s dětmi. V budoucnu by proto bylo přínosem provést výzkum, který by přinesl odpovědi na to, jaké jsou konkrétní požadavky pedagogických pracovníků v dvojjazyčných mateřských školách na tyto pomůcky.

Tato práce ve své teoretické části shrnuje poznatky z oblasti bilingvní výchovy a v praktické části přichází s odpověďmi, které mohou být přínosem pro současné i budoucí pedagogy v dvojjazyčných mateřských školách. Závěry plynoucí z této práce mohou rovněž posloužit jako zdroj informací pro rodiče, kteří váhají zda, a případně kdy zapojit dítě do bilingvního vzdělávacího procesu.

Seznam použité literatury a pramenů

BOGOCZOVÁ, Irena a Małgorzata BORTLICZEK. *Jazyk příhraničního mikrosvěta: (běžná mluva Těšíňanů v ČR) = Język przygranicznego mikroświata : (mowa potoczna mieszkańców Zaolzia)*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2014. ISBN 978-80-7464-696-6.

BURKOVIČOVÁ, Radmila a Jana NAVRÁTILOVÁ. *Realizace multikulturní výchovy a vzdělávání v mateřské škole*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7464-676-8.

HARDING, Edith a Philip RILEY. *Bilingvní rodina*. Praha: Portál, 2008. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-358-1.

HENDL, Jan. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-246-0030-7.

LACHOUT, Martin. *Bilingvismus a bilingvní výchova na příkladu bilingvismu česko-německého*. Praha: Togga, 2017. ISBN 978-80-7476-128-7.

MARXOVÁ, Marie. Cizí jazyky v mateřské škole. In MERTIN Václav, GILLERNOVÁ Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. Kapitola 14, s. 155. ISBN 978-80-7367-627-8.

MERTIN, Václav a Ilona GILLERNOVÁ, ed. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-627-8.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5107-8.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3603-7.

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.

SVOBODOVÁ, Eva, Miroslava HOVJACKÁ, Markéta KUBECOVÁ a Michaela KUKAČKOVÁ. *Rozvíjíme city, vůli, sebepojetí a komunikaci dětí: dítě a jeho psychika - sebepojetí, city, vůle: dítě a ten druhý*. Praha: Raabe, 2015. Rozvíjíme dítě v jednotlivých oblastech předškolního vzdělávání. ISBN 978-80-7496-189-2.

SYSLOVÁ, Zora. *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4309-7.

SYSLOVÁ, Zora. *Proměna mateřské školy v učící se organizaci*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-113-2.

ŠMELOVÁ, Eva. *Bezvýhradná akceptace ve výchově dítěte*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. Monografie. ISBN 978-80-244-4217-4.

ŠULOVÁ, Lenka a BARTANUSZ, Štefan. Dítě vyrůstající v bilingvní rodině. In MERTIN Václav, GILLERNOVÁ Ilona. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2010. Kapitola 14, s. 201-202. ISBN 978-80-7367-627-8.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

VYŠTEJN, Jan. *Dítě a jeho řeč*. Praha: Baroko & Fox, 1995. ISBN 80-85642-25-5.

ZALESKI, Tomasz. *Opóźnienia w rozwoju mowy*. 2., vyd. Warszawa: Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich, 2002. ISBN 83-200-2654-7.

Internetové zdroje

UNICEF Česká republika. Úmluva o právech dítěte [online]. [citace 29. 3. 2019]. Dostupné z: https://www.unicef.cz/aktualne/82292-umluva-o-pravech-ditete?gclid=EAIaIQobChMIvKvtlqef4QIVFM13Ch2vkQ4SEAAAYASAAEgJSBPD_BwE

Legislativa

Zákon č. 561/2004 Sb., ze dne 24. 9. 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších změn. Dostupný z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Zákon č. 563/2004 Sb., ze dne 24. 9. 2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších změn. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Příloha č. 1

Plné znění rozhovorů s pedagogy a rodiči

Ředitelka – Třinec Korská

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Výhody jsou v tom, že děti české se naučí komunikovat v polštině a polské děti v té češtině. V tom já vidím kladný přínos, protože my tady žijeme v té komunitě polských dětí, polských lidí. a spolupráce, jak v polském, tak v českém jazyce. Děti si pak rozumí. Jak české dítě rozumí polskému dítěti, tak polské dítě českému dítěti.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

O nevýhodách nevím.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Jak podporuje dvojjazyčnost MŠ? Prostředky?

Víte, co my v první řadě vždycky sháníme polskou paní učitelku, aby ona uměla polský jazyk, protože ty české učitelky ho neumí. Ony mluví slezským jazykem. Ale opravdu, aby tady učila na té třídě polská paní učitelka. Češtinu umí každý, kdo je tady narozený, fakt, aby to byla polská paní učitelka. Prostředky, hračky a knihy jsou i v polštině. Tak to děti poslouchají jak česky, tak polsky.

2. Organizujete nějaké akce, exkurze, výměnné pobyty a jiné podporující dvojjazyčnost?

Jaké?

V tom divadle, jezdíme do Českého Těšína, tam máme tu Bajku, a tam mluví polsky i česky. Ze začátku to bylo lepší, protože jsme chodili na polská představení i české děti. Teď to ale začali trochu třídit. To znamená, že polské děti si jedou na polské a české na české. Ale před tím se nám to více líbilo, protože naše děti slyšely i to polské divadlo. V knihovně jsme také měli akci. Chodí k nám i knihovnice, nevím, zda mluví polsky, protože nejsem u toho. Ale jezdíme do knihovny a tam mluví česky, tam vždy máme na konci toho roku takové setkání s těmi knihovnicemi. Tak tam většinou mluví ony česky.

3. Snaží se MŠ nějak spolupracovat s rodiči na dvojjazyčnosti? Dáváte nějaké doporučení rodičům, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Oni to sami ti rodiče, oni mluví prostě tak i tak. Nebo se vezmou dvojjazyčné páry, takže oni mluví tak i tak. Takže ty děti mluví i česky i polsky. Moc rádi spolupracujeme s polskými rodiči. Máme tady SRPŠ – sdružení rodičů a přátel školy a hodně se tam angažují i polští rodiče a opravdu nám to tady klope v našem kolektivu.

4. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Já jsem pro osvojování. Neříkám u dětí, co mají špatnou výslovnost, tam se toho obávám. Ty děcka to šišláni a to špatné vyslovování, tak tam se toho obávám, aby ony dostali správnou výslovnost. Děckám, které mají dobrou výslovnost, proč by to nemohli mít od začátku? Já nevidím rozdíl. Tady jsou dvouleté děti a slyší to. Dvojjazyčnost, já bych to podporovala, čím víc jazyku znáš, tím je to lepší.

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Myslím si, že výhoda je ta, že děti slyší dva jazyky najednou. a už se to nějak v tom mozečku učí přepínat. Potom do budoucna budou umět dva jazyky a dorozumí se plynule dvěma jazyky.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Myslím si, že u těch dětí bude asi nevýhoda logopedická. Ony mají často problém s řečí a často špatně vyslovují ale to se podle mě změní. Ze začátku mluví ne úplně spisovně v jednom i v druhém jazyce. Komolí si a mluví po svém. To bude asi největší nevýhoda, ale potom vzápětí tam nevidím ty nevýhody. Ve školce přímo a pro učitelky je těžké přepínat, jakože s tím dítětem česky a s tím polsky. a třeba vést zaměstnání dvojjazyčně, to je hodně těžké pro učitelku.

3. Jaký má vliv vzdělávání v dvojjazyčné MŠ na vyjadřování dětí?

To jsem vlastně teď řekla. Ty děti se ze začátku vyjadřují, no některé to zvládají a některé se vyjadřují špatně. Některé děti české se vyjadřují krásně i v češtině a už chytají polská slova. Doma s nimi mluví česky a tady chytají polská slova, mluví krásně. Polské děti, které by měly mluvit polsky a nářečím, tak ony užívají zkomolená slova polsko-česká, ale to se zpraví.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Jak podporuje dvojjazyčnost MŠ? Prostředky?

Tak určitě používáme básničky, písničky dvojjazyčné, mluvíme na děti dvojjazyčně, i česky i polsky. Díváme se na pohádky polské, české. Když už čteme dětem polsky i česky, střídáme to. Chodíme do divadla.

2. Organizujete nějaké akce, exkurze, výměnné pobyty a jiné podporující dvojjazyčnost?

Jaké?

To už jsem vlastně říkala, že používáme knížky polské i české. Exkurze bývají české i polské, střídáme to. Snažíme se prostě, aby děti byly v tom prostředí. Většinou mají školáci takové různé akce, třeba měli piráty. Loni jsme byli na výletě v Uzusu, to bylo ale česky.

3. Co byste jako učitelka ocenila při vzdělávání dětí z dvojjazyčného prostředí?

Ještě více těch pomůcek. Možná více těch českých i polských pomůcek bych uvítala.

4. Snaží se MŠ nějak spolupracovat s rodiči na dvojjazyčnosti? Dáváte nějaké doporučení rodičům, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Spíš, když to je české dítě, tak ono mluví doma česky. a když to je polské dítě, tak doporučujeme, aby s ním doma mluvili hodně po našemu, polsky. Aby co nejméně slyšelo tu češtinu, aby se s ním hodně mluvilo v tom jeho rodném jazyce. Aby hodně oni četli, to co děláme ve školce, aby to dělali spolu i doma.

C. Jak přistupujete k bilingvnímu dítěti?

1. Jak přistupujete k dětem z dvojjazyčného prostředí? Co děláte jinak? Co byste poradila svým kolegyním, které začínají učit v podobné MŠ?

No hlavně, mluvit na ty děti. Ty polské jsou bilingvní, tak mluvit na ně hodně v té polštině. a když třeba hodně komolí ta slova, tak jim vždy vysvětlovat, jak se to řekne polsky. Nevím jak to víc říct, to už z toho tak nějak plyne.

2. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Já si myslím tak jak to je. Osvojovat ty oba jazyky od narození, protože ono to chytá jak houbička. Myslím si, ono bude mít ze začátku trošku problémy, ale pak se to zpraví a bude krásně mluvit dvojjazyčně. Když mu s věkem bude mozeček dozrávat, tak bude umět dva jazyky. Bude to mít, jak to mají mé děti. Já své děti doma vychovávám ve třech jazycích. Ony chytají tři jazyky, ale už teď nemají problém se učit i angličtinu. Mluví i polsky i česky i slovensky. Tatínek na ně mluví slovensky, takže ony nemají problém porozumět. Děti rychleji přepínají a lépe přepínají. Přemýšlí už v tom jazyce.

3. Pokud dítě z bilingvního prostředí neporozumí zadání, které jste mu řekla, vysvětlujete mu je znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

My tady většinou mluvíme obojjazyčně. Vždycky daný úkol říkáme i tak i tak, takže ty děti většinou ten úkol pochopí, protože si z některého jazyka vyberou. My takové úkoly dáváme většinou dvojjazyčně, protože tady jsou fakt děti, které mluví doma česky, ale rodiče si přejí, aby byly v tom polském prostředí, aby chytaly tu polštinu. Prostě ji slyšely, ale ony tak až nerozumí. Ty polské děti to většinou porozumí, protože ony porozumí polštině i češtině. Ony rozumí oběma jazykům, ony nemají problém mluvit i v tom i v tom. Spisovnost není taková, jaká by měla být, ale prostě mluví v obou jazycích. Nemají s tím problém, už nyní přepínají.

4. Liší se nějak příprava na nástup do školy? (používáte české/polské materiály)

Používáme i české i polské materiály, podle toho, o které dítě jde. Takové ty pomůcky, třeba puzzle, tam je to jedno. Nebo tužku bude stejně držet i polské i české dítě. Ale třeba polské dítě učíme počítat polsky a české česky. Anebo to je stejné i s barvami v jeho rodném jazyce.

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Výhody pro děti, které pocházejí z rodin, kde se vlastně mluví dvěma jazyky, pro ně je to přirozené. Pro děti, které mají jeden jazyk doma a protože se bavíme o polsko-českém, tak pro ně je to jako by něco navíc, co si mohou osvojit v raném věku, a čímž je to pro ně přirozené. Tím pádem se mohou dále v tomto jazyce rozvíjet. Pokud se budou v tomto jazyce dále rozvíjet je věc rodičů a mají jakoby bonus, mají něco navíc, že umí jazyky současně navíc. Určitě je tam výhoda v tom, že děti jsou malé. Znamená to, že to berou přirozeně a přirozeně vnímají oba jazyky, takže je to pro ně jednodušší, než třeba se ten jazyk učit v dospělosti. Vždycky je to o tom, jestli ti rodiče vidí v tom výhodu nebo vidí v tom nějaký problém, který mohl u dítěte třeba vzniknout.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Asi bych neřekla nevýhody. Spíše je to asi náročnější pro učitele, protože se připravují vlastně ve dvou jazycích. Připravují si materiály jak polské, tak české a vlastně musí to být vyvážené. My máme děti půl na půl, takže se snažíme, aby oba jazyky zazněly plus mínus stejně a aby vlastně děti tomu porozuměly. Abychom s polskými dětmi mluvily polsky a s českými dětmi česky, a aby to, co po nich chceme a co jim říkáme, aby rozuměly. Porozuměly tomu, o čem si povídáme, je pro nás důležité, aby si to tím pádem osvojily. Takže nevýhody, jenom že je to prostě složitější asi pro přípravu učitelů, pro vedení těch dětí, protože neustále vlastně přepínají z jednoho jazyka do druhého.

3. Jaký má vliv vzdělávání v dvojjazyčné MŠ na vyjadřování dětí?

Dbáme na to, aby děti, které víme, že jdou do polské školy, aby opravdu s námi mluvily polsky, s učitelkou ano. Jak se baví mezi sebou s dětmi to už je na nich, jak ony komunikují, ale s námi jako s učitelkami, dbáme na to, aby mluvily opravdu tím svým jazykem, tzn. polské děti polsky a české děti česky. Protože se někdy stává, že ty děti mají tendenci to jakoby přehodit, že ony jsou polské děti, ale s námi se snaží mluvit česky anebo opačně. České děti se s námi snaží mluvit polsky. My dbáme na to, aby s námi polské děti mluvily polsky a české děti česky. Co se týče slovní zásoby, tak tam bych neřekla, že to tam je nějaké jiné. Ty děti prostě většinou umí obě věci říct i polsky i česky. O něčem se bavíme, pojmenováváme si to dvojjazyčně, tak to většinou znají tak i tak.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Jak podporuje dvojjazyčnost MŠ? Prostředky?

My určitě máme jednak materiály jak v polském, tak v českém, děti se učí polské i české písničky. Každý týden vlastně v rámci týdenního programu jsou tam polské pohybové i české pohybové hry. Takže všechno je vlastně tak nastavené, aby ten vzdělávací program zahrnoval jak polské, tak české materiály. Děti navštěvují divadlo. Znamená to zase, že polské děti navštěvují divadlo v polském jazyce a české děti v českém jazyce. Jsou ale i divadla, která jsou jenom v českém jazyce, kam jdou všechny děti.

2. Organizujete nějaké akce, exkurze, výměnné pobyty a jiné podporující dvojjazyčnost? Jaké?

Tak vlastně už jsem řekla, že ty polské děti mají možnost navštěvovat polské divadlo, polskou scénu Bajku, která dělá ta stejná představení jak v polštině, tak v češtině. U těch dalších je trochu problém, protože knihovna nám dělá programy jenom v češtině. Další divadélka, co přijíždějí, jsou také jenom v češtině, takže tam těch možností abychom tady dostali více toho polského jazyka zatím nemáme. Já jsem tady teprve rok v té dvojjazyčné třídě, takže zatím výměnný pobyt nebyl žádný, ale vím, že v minulosti tady byla spolupráce s polskou MŠ v Polsku, takže byly nějaké takové kontakty, ale teď momentálně ne.

3. Co byste jako učitelka ocenila při vzdělávání dětí z dvojjazyčného prostředí?

Určitě bych ocenila více pomůcek v polském jazyce, abychom měli. Právě jak jsme se teď bavily o těch výměnných nějakých akcích, určitě by to bylo velmi příjemné a zajímavé pro děti, kdyby se setkávaly s dětmi třeba z Polska nebo nějaké polské MŠ třeba v Polsku. Určitě by to pro ně mohlo být obohacením při výuce toho jazyka. Pomůcek je hodně, vždy se to odvíjí od těch finančních prostředků, které MŠ má, které může vlastně nějakým způsobem na to dát, vyčlenit. Pokud by byly, tak bychom určitě nakoupili i více takových didaktických materiálů. Knížek, nějakých CD, dalších materiálů, které bychom mohly využít.

4. Snaží se MŠ nějak spolupracovat s rodiči na dvojjazyčnosti? Dáváte nějaké doporučení rodičům, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

U nás je to tak, že je důležité do jaké školy to dítě bude chodit. Jestli bude chodit do polské nebo české školy, aby mělo zvládnutý ten svůj hlavní jazyk. To znamená, pokud je dítě, které je ze smíšeného manželství a chtějí to dítě dát do polské školy, ale nemluví s ním doma polsky, to může být problém, protože to dítě vlastně slyší tu polštinu pouze v MŠ. Takže určitě tam

hovoříme s rodiči, aby s dětmi mluvily i doma, aby to podpořili. Četli mu polsky, aby mu pouštěli třeba polské pohádky nebo nějaké filmy, aby prostě to dítě ten jazyk si naposlouchalo, bylo více s ním v kontaktu, jako s tím jazykem. Většinou s tou češtinou ten problém není, protože ty děti slyší všude kolem, ale s tou polštinou, pokud chtějí do polské školy, tak tam ten jazyk by měl být tak nějak zažitý. Takže tam mluvíme s těmi rodiči, pokud to dítě mluví třeba jenom česky, tak je důležité, aby se s ním pracovalo i doma, ne jenom ve školce. Ono pochytá ty věci, my s ním mluvíme a ono s námi musí komunikovat v tom jazyce. Je ale důležité, aby to podpořila i ta rodina.

C. Jak přistupujete k bilingvnímu dítěti?

1. Jak přistupujete k dětem z dvojjazyčného prostředí? Co děláte jinak? Co byste poradila svým kolegyním, které začínají učit v podobné MŠ?

Já si myslím, že jsem částečně odpověděla v těch předešlých otázkách, že vlastně my opravdu mluvíme s dětmi v tom jejich rodném nebo mateřském jazyce. Snažíme se to u těch dětí podporovat, i když ty děti vlastně slyší oba jazyky najednou a vlastně vedeme i tu řízenou činnost dvojjazyčně. Je pro ně důležité, abychom na ně mluvily tím jedním jazykem, ve kterém se ono bude dále vzdělávat. Aby si zvyklo s námi komunikovat tím jazykem, protože pak se může stát, že prostě to dítě mluví jednou tak, jednou tak a my chceme, aby opravdu ten jazyk mělo zvládnuté.

2. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Tak já mám názor ten, že je určitě lepší, pokud ta možnost je, ty jazyky učit současně, souběžně. Mám tu zkušenost u vlastních dětí, taky vlastně každý z partnerů jsme z jiného prostředí a každý jsme mluvili na děti svým jazykem a děti neměly problém. Do dneška mluví s každým z nás tím jazykem, s kterým jsme s ním mluvili. Takže to vnímám, že to je úplně přirozené prostě pro to dítě, když slyší oba ty jazyky od mala. Ono přirozeně začne na to reagovat, začne tím jazykem mluvit. Pokud ne, tak potom se může ten jazyk ještě nějakým způsobem zkusit doučit, tak jak se učíme angličtinu nebo nějaké jiné jazyky. Pokud ta možnost je od mala, tak to dítě to vnímá velice přirozeně.

3. Pokud dítě z bilingvního prostředí neporozumí zadání, které jste mu řekla, vysvětlujete mu je znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Tady je trošku možná rozdíl, protože jsou děti, které mají ten svůj jazyk zvládnutý velice dobře. a jsou děti, jak říkám, že rodiče se rozhodnou, třeba ho dají do té polské školy, ale mluví s ním česky a to dítě je zvyklé na tu češtinu a teď najednou já s ním mluvím polsky, tak tam je přirozené, že ono všemu neporozumí. Já to tomu dítěti řeknu polsky a zároveň mu to řeknu česky, aby pochopilo vlastně, co mu vysvětluji, co mu říkám. Ale chci zase po něm, aby mi odpovědělo, řeklo polsky. Když mu to nejde, tak mu to zase pomůžu. Vedu ho k tomu, aby se nastavilo na polský jazyk v tom případě, protože většinou s tou češtinou problém není. U té polštiny, pokud to v té rodině není až tak podporované, jenom v té MŠ, tak tam je třeba to podchytit, aby tomu to dítě porozumělo.

4. Liší se nějak příprava na nástup do školy? (používáte české/polské materiály)

Určitě. Tam je to velice důležité abychom věděly, do jaké školy potom dítě jde, protože to je velmi důležité s tím dítětem takto pracovat. Pracujeme s polskými dětmi s polskými materiály, s českými dětmi s českými materiály. Dbáme na to, aby ty děti už se nějakým způsobem profilovaly, aby neměly potom problém, když nastoupí do školy a aby s tím jazykem neměly problém ve kterém jazyce budou vzdělávány.

Rodič - Třinec Konská

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Výhodou určitě je, že děti se naučí jak polský jazyk, tak český jazyk, přirozeným způsobem. To znamená, že děti mají přirozené oba jazyky. Mohou poznávat jak českou, tak polskou kulturu. Mají tady spoustu kamarádů i z okolí, což tady jsou většinou děti z českého prostředí. I ty polské se nějak mohou kamarádit.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Ani nevím, jestli jsou nějaké nevýhody. Možná, že některé děti, které neumí polsky, tak možná mají problém s porozuměním, a to si nejsem jistá, protože nejsem v té třídě. a myslím si, že polské děti tady z toho terénu, z ČR nemají problém s českým jazykem.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Podporují akce pořádané MŠ dvojjazyčnost vašeho dítěte? Jaké konkrétně?

Ano. Děti polské tak i české chodí spolu do knihovny nebo paní z knihovny tady chodí. Určitě předškolní akce mají všechny společné, ať už je to lyžák, bazén, exkurze atd. Myslím si, že divadlo mají polské děti v polštině a české v češtině. Myslím, že to divadlo je rozdělené podle jazyku, ale nejsem si také jistá, ale určitě i některé divadla jsou i v češtině pro polské děti.

2. Snaží se MŠ s vámi (jakožto rodičem) spolupracovat na dvojjazyčnosti u vašeho dítěte?

Ano.

3. Dostáváte nějaké doporučení od učitelů, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Například naše dítě je už předškolní, tam už se vyžaduje trošku ať polský jazyk už má vžitý víc. Takže tam byl možná menší problém, že naše dítě pochytilo víc český jazyk a teď musíme zapracovat na tom polském jazyce. Myslím si, že do budoucna to vůbec není na škodu, že to dítě bude mít výhodu v českém jazyce. Učitelky mluví s námi polsky, čtou dětem knížky, jak polské tak české, ale nějaké vyložené doporučení ani ne. Zatím jsem se nesečkala, že bychom se na něco měli zaměřit.

C. Jak přistupujete k vašemu bilingvnímu dítěti?

1. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Já si myslím druhou variantu. Osvojit si oba jazyky už od narození přirozeným způsobem. Myslím si, že ty děti jsou schopny se takto učit ty dva jazyky a myslím si, že je to pro ně do budoucna i pro rozvoj pozitivní. Takže nevidím problém v tom, že dítě je vedeno v obou jazycích zároveň. Takže podporujeme oba jazyky od narození.

2. Pokud dítě neporozumí vašemu pokynu, které jste mu řekla, vysvětlujete (zopakujete) mu jej znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Pokud dítě neporozumí, tak mu vysvětlím, zopakuju pokyn, řeknu mu i v druhém jazyce a vysvětlím mu oba slova nebo toho pokynu, aby dítě znalo pojmy v obou jazycích. Jak polsky, tak i česky, když dítě nerozumí. Snažím se i normálně při běžných, jak mluvíme spolu například nějakou bylinku, kytku už i když se dítě neptá, tak někdy vysvětlím i druhý pojem, pokud ho znám.

Ředitelka - Písek

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Tak výhodou vzdělávání dvojjazyčné MŠ je, že děti se setkávají nenásilnou formou s druhým jazykem, žijeme tady v tom prostředí.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Nejsem si vědoma nějakých nevýhod.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Jak podporuje dvojjazyčnost MŠ? Prostředky?

Tak MŠ podporuje: máme smíšenou třídu, česká paní učitelka hovoří česky ke všem dětem. Polská paní učitelka hovoří polsky. Jakými prostředky, vlastně tím rozhovorem.

2. Organizujete nějaké akce, exkurze, výměnné pobyty a jiné podporující dvojjazyčnost?
Jaké?

Akce ani ne, protože na polskou scénu „Lalek“ jezdí vlastně jenom polská třída. Ale třeba české děti se seznamují s polskou literaturou, protože poslouchají polské pohádky a dále pak polské děti české pohádky.

3. Snaží se MŠ nějak spolupracovat s rodiči na dvojjazyčnosti? Dáváte nějaké doporučení rodičům, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Ne.

4. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

To je sporné, dítě je velmi vnímavé. a mám zkušenosti, že od narození se dítě přizpůsobí, učí se oběma jazykům a vlastně umí, jak se říká, potom přepínat. Česky, polsky nebo jinou řečí. Takže klidně si mohou osvojovat oba jazyky už od narození.

Učitelka - Písek

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Dítě se už od tří let učí i polsky i česky tady u nás. Rozumí si. Některé dítě řekne něco česky, ten mu polsky odpoví nebo opačně. I ty české děti polsky někdy mluví, odpovídají, takže to jsou ty výhody.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Nevím jaké, někdy možná si slova tak trochu řeknou v nářečí. Není to ani polsky, ale ani česky. Nějaká písmenka řeknou jinak. Jinak nevidím nějakou nevýhodu.

3. Jaký má vliv vzdělávání ve dvojjazyčné MŠ na vyjadřování dětí?

Ty děti se umí vyjadřovat i polsky i česky. Nedoporučuje se tato třída, když mají logopedickou vadu, protože je to pro ně těžší. Není to dobré pro takové děti.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Jak podporuje dvojjazyčnost MŠ? Prostředky?

Ve třídě, že jsme spolu. Polské děti si chodí na polské divadlo Kukielki, ale české ne. Jedině, že by prohlíželi knížky, tak to ano. Básničky a písničky, na radovánky měly polské děti polskou písničku. Tak taky se ty slova děti učily: „Bociany, żaby“ tak ví, že „bocian“ je čáp. Tak a tak to tančily a potom to už všechno věděly. I ty slova, potom jsme měli o včelce Máji, tak také věděly, že „odwróć się“ je otočit se. Ano, tak to ony chápou ty děti.

2. Organizujete nějaké akce, exkurze, výměnné pobyty a jiné podporující dvojjazyčnost? Jaké?

Divadlo a knihovna také.

3. Co byste jako učitelka ocenila při vzdělávání dětí z dvojjazyčného prostředí?

Do divadla by mohli jezdit častěji. Důležité jsou ty exkurze a pomůcky.

4. Snaží se MŠ nějak spolupracovat s rodiči na dvojjazyčnosti? Dáváte nějaké doporučení rodičům, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Jednou přišly brožurky z pedagogického centra a to jsme dali polským dětem.

C. Jak přistupujete k bilingvnímu dítěti?

1. Jak přistupujete k dětem z dvojjazyčného prostředí? Co děláte jinak? Co byste poradila svým kolegyním, které začínají učit v podobné MŠ?

Já jim to vždycky říkám to slovo česky i polsky. Dny v týdnu umíme, to i to, všichni. Zdravíme se polsky i česky. Já to od rána vedu hlavně v polském jazyce, ale je jasné, že s polským polsky a s českým česky. Takže ony to vlastně slyší všechno (siadajcie na dywanie – sedněte si na koberci), vždycky to řeknu dvakrát. Oni už to všechno vědí. Když někdy zapomenou to říci česky, tak ony už ti čeští, to už vědí. Ze začátku je to problém, ale potom přes celý školní rok, to už jsou na to zvyklí.

2. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Určitě oba jazyky od narození, protože od mala se učí líp než pak. Ty děti ve školce, je to přirozené se učit ty dva jazyky.

3. Pokud dítě z bilingvního prostředí neporozumí zadání, které jste mu řekla, vysvětlujete mu je znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Já to vždycky k polským říkám polsky a k českým česky, ale ony už to v pololetí i polsky z českého prostředí rozumí. To už ani nemusím opakovat. Ale někdy, když tak vidím na nich, aha neví o čem se jedná, tak to řeknu. Jinak ne.

4. Liší se nějak příprava na nástup do školy? (používáte české/polské materiály)

Já tady mám jen předškoláky do polské školy, takže jenom polské materiály pro ně. Jinak jsou tady střední děti z české školy.

Rodič 1 - Písek

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Každopádně jazyk, zásoba jazyková, orientace. Polsko má čtyřicet miliónů obyvatel, další ve světě možnosti neomezené. Je to slovanský jazyk. Čím víc slovanských jazyků, tím lépe. Dítě se pak úplně jinak orientuje. Potom, když mluví dvěma, třemi jazyky, dítě je úplně někde jinde.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Žádné.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Podporují akce pořádané MŠ dvojjazyčnost vašeho dítěte? Jaké konkrétně?

Tady se více méně rozdělují.

2. Snaží se MŠ s vámi (jakožto rodičem) spolupracovat na dvojjazyčnosti u vašeho dítěte?

Moje dcera mluví jenom česky.

3. Dostáváte nějaké doporučení od učitelů, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Ne.

C. Jak přistupujete k vašemu bilingvnímu dítěti?

1. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Souběžně osvojovat. Já s dcerou mluvím jenom nářečím a manželka nářečím. Když tam nejsem, tak na ní mluví česky. Dítě má šedou kůru mozkovou ještě jako houbičku a to tam vstřebává hodně, rychle se učí.

2. Pokud dítě neporozumí vašemu pokynu, které jste mu řekla, vysvětlujete (zopakujete) mu jej znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Vysvětluji to ve stejném jazyce, v nářečí. Vysvětluji, co tzn., co to je a nevysvětluji to v českém jazyce. i když to slovo v českém jazyce ona zná, tak ji to vysvětlím v našem nářečí nebo v polském jazyce.

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Já si myslím, že velikou výhodou vzdělávání dvojjazyčné je, že to dítě už od mala poslouchá oba jazyky. I tu češtinu, všude se domluví v obchodech a rozumí pomaličku i polštinu. My třeba doma mluvíme s dítětem stejně slezským nářečím. Doma se polštinu a češtinu moc nenaučí. MŠ naučí víc, protože my se doma snažíme mluvit slezsky. Pak přichází domů, já ji sleduju, a ona na mě „to jest kolor fioletowy“, to jsem ji v životě neřekla, normálně mluvíme fialový. Ne že mě doučuje, já je taky znám, ale vidím, kolik toho z té školky přináší, opravdu těch slovíček. Někdy se mě ptá, co to znamená česky, co to znamená polsky. Jak by si to mamko řekla, tím druhým jazykem? Takže se už od malička učí oba jazyky. Já si myslím, že v dnešní době hodně v práci požadují polštinu. Potřebují jednat s firmami, třeba v Polsku, takže si myslím, že to je výhodou.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Nevýhodami, možná pro některé děti, které jsou slabší, mají opravdu problémy, třeba i s jedním jazykem. Může je to i v té škole nějak ovlivňovat. Promýšlím vůbec, jak se to řekne polsky, že to slovo znám, ale jak se píše a všechno toho více, když jsou ty dva jazyky najednou. Myslím si, že když to dítě má od malička, tak to zvládá dobře, ale některé děti mohou mít s tím více problémy nebo to nezvládá tak dobře. Zním hodně rodičů, kteří přemýšleli, jestli poslat dítě do polské nebo do české školy. Jenom z důvodu, že to jejich dítě nezvládne oba jazyky, nebo přestup na střední školu, kde bude jenom čeština, třebas. Já v tom vidím více výhod.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Podporují akce pořádané MŠ dvojjazyčnost vašeho dítěte? Jaké konkrétně?

Určitě ano, chodí tady paní z knihovny, která jim předčítá knihy. Ale hlavně v MŠ, chodí s českými dětmi do divadla na česká představení, ale i na polská představení. Mají jedno i druhé, mají to s čím porovnat 3 až 4 představení v jednom jazyce a stejně tak v druhém jazyce. Výlety mají, třeba i do Polska. Ví, jak se žije v Polsku a poznávají jejich kulturu. Velkou výhodou, že vidí jedno i druhé. Knížky dostávají převážně polské. Mají jedno i druhé.

2. Snaží se MŠ s vámi (jakožto rodičem) spolupracovat na dvojjazyčnosti u vašeho dítěte?

Určitě ano, dostali jsme nějaké papíry, jak by se mělo jednat s dvojjazyčným dítětem. Učitelky a učitelé se snaží vysvětlovat dětem jednou polsky, jednou česky. Snaží se je učit jedno i druhé, přijde mi to vhodné.

3. Dostáváte nějaké doporučení od učitelů, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Přímo pokyny ani ne.

C. Jak přistupujete k vašemu bilingvnímu dítěti?

1. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Dle mého názoru prospěšnější je se učit oba jazyky už od narození, protože myslím si, že to ani moc nejde učit se nejprve jeden jazyk a pak druhý. Znáám lidi, kteří se učili jenom češtinu a pak chtěli poznat polský jazyk a doučovali se ho, ale připadá mi, že to bylo mnohem těžší. Neznali žádná slovíčka, že se to opravdu učili jako cizí jazyk, jako angličtinu nebo němčinu. Když to mají už děti od narození, tak to přijímají jedno s druhým, ani si neuvědomují. Někdy, že řeknou to slovíčko jednou tak a jednou tak. Mami já to umím tak i tak, já už umím česky i polsky. Takové to nadšení dítěte. Mají takovou lepší paměť. Ještě teď, než se to učit ve dvaceti, třiceti letech teprve ten druhý jazyk, i ta gramatika polská je celkem dost těžká. Kdo umí jen česky a měl by se tu polštinu učit teprve pak ve dvaceti letech úplně od začátku, a vůbec s ním není seznámený, já myslím, že je to pro něj dost těžké. Je to pro něho úplně cizí jazyk, který se učí dobře pár let.

2. Pokud dítě neporozumí vašemu pokynu, které jste mu řekla, vysvětlujete (zopakujete) mu jej znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Převážně mu to řeknu v tom jazyce druhém. Pokud něčemu nerozumí v polštině, víc rozumí asi česky, tak mu to řeknu česky. To je to a to. Aha maminko, tak už to vím. Kolikrát už na to dítě přijde. Mě přijde, že je to i jednodušší. Dítě to zná v tom druhém jazyce, hned ví, o co se jedná. Jo to je to maminko, to já znám. Ví, o co se jedná.

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Velký vliv tam má i na dítě to, jak se mluví v rodině. Pokud dítě bude chodit do dvojjazyčné MŠ, ale například v rodině uslyší jenom nářečí nebo jenom češtinu, tak podle mě si z toho moc neodnese nebo to bude chaos. Takže pokud budu mluvit o výhodách, tak s tím, že se vlastně i v rodině mluví dvojjazyčně. To znamená, že jeden z rodičů mluví polsky a druhý z rodičů mluví česky. Jako výhodu bych určitě viděla, že děti rozumí oběma jazykům. Domluví se jak v polštině, tak i v češtině. Rozvíjí se jejich slovní zásoba a určitá orientace nebo i pochopení, že existuje více jazyků. Já myslím, že když se děti setkaly i s anglicky mluvícími přáteli, tak vlastně chápaly, že je ještě nějaký jiný jazyk, kterým ony sice nemluví, ale že se jde taky domluvit i dalšími jazyky. Takže už od malička vidí, že jsou různé jazyky a že se tím dá dorozumívat.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Já si myslím, alespoň z naší zkušenosti, pokud nedodržíme striktně to rozdělení, že otec mluví jedním jazykem a matka druhým a jeden z rodičů to různě míchá, tak potom u dětí, u dcery, jsem se setkala s tím, že nevěděla, jestli to je polsky nebo česky. Třeba si nedokázala rozlišit ta jednotlivá slova nebo větu. Bylo to pro ni horší přiřadit k nějakému jazyku. Takže tady v tom může být riziko, pokud by dítě bylo v tom dvojjazyčném prostředí, ale nějak by se to nerozlišovalo, tak by se mohlo stát, že bude mluvit česky s nějakými polskými slovíčky. Nebude umět mluvit plynule jedním jazykem, ale bude to motat dohromady.

(Myslíte, že když je v MŠ, pak paní učitelka užívá dva jazyky, takže by mohlo mít s tímhle problém?)

V rozumění určitě ne, potom v tom mluvení. Já dokážu posoudit jenom to, jak to bylo u našich dětí. Já nevím, jak mluví děti, které třeba jsou z českého prostředí a jsou v takové školce. Nevím, jestli v běžné řeči potom používají polská slova nebo ne. To nedokážu posoudit, ale řekla bych, že je to může trochu mást.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Podporují akce pořádané MŠ dvojjazyčnost vašeho dítěte? Jaké konkrétně?

Já myslím určitě divadlo. Naše děti chodí na polská představení i česká. Polská do Těšínského divadla, česká tady mají smluvené, takže myslím, že toto. V knihovně tam předpokládám, že knihovnice s nimi mluví česky, tam se s dvojjazyčností neseťkávají. Určitě si myslím, že je fajn, že vidí i na těch kulturních akcích, že nějaké akce mohou být v češtině některé v polštině, takže se s tím přirozeně setkávají a nějak je to bude přirozeně ovlivňovat.

2. Snaží se MŠ s vámi (jakožto rodičem) spolupracovat na dvojjazyčnosti u vašeho dítěte?

Nějak se s paní učitelkou ani nebavíme o té dvojjazyčnosti, prostě je to tak, chodí do takové třídy. Spíš spolupracujeme na pořádání akcí, ale na dvojjazyčnosti myslím, že ne.

3. Dostáváte nějaké doporučení od učitelů, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Od učitelky ne, já jsem si to spíše někdy načetla. Začala jsem si to studovat z toho důvodu, že moje dítě pletlo ty jazyky. Tak jsem si načetla, co je potřeba udělat proto, aby to dítě to začalo rozlišovat.

C. Jak přistupujete k vašemu bilingvnímu dítěti?

1. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

U nás to vyplynulo přirozeně, jelikož manžel mluví jedním jazykem, já druhým, tak to dítě se s tím setkávalo už od narození. Rozhodli jsme se z toho důvodu, že pro nás to bylo přirozenější, jak pro mě, tak pro manžela. Ale pokud bychom mluvili oba jedním jazykem, tak asi bych se přiklonila spíš k tomu, nejprve dítě učít jeden jazyk, a potom třeba, pokud by začalo z českého prostředí chodit do polské školy, tak potom postupně přisvojovat třeba polštinu nebo další jazyk. Ale tím, že u nás to bylo tak nějak přirozeně, tak vlastně se od malička učili oba jazyky.

2. Pokud dítě neporozumí vašemu pokynu, které jste mu řekla, vysvětlujete (zopakujete) mu jej znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Já jsem používala jednu metodu i druhou. U dcery jsem věděla, že ta spíš rozumí česky, takže pokud jsem něco řekla v polštině, ona to nerozuměla, tak jsem to zopakovala v češtině. Ale u syna to spíše zopakuju ve stejném jazyce, on je v tom polském prostředí víc. Manžel se to

snažil spíš zopakovat nebo vysvětlit, říci jinak v tom stejném jazyce. Spíš používat metodu ve stejném jazyce.

Ředitelka - Bocanovice

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Já myslím, že děti si rozvíjejí svoje rozumové dovednosti, jazykové dovednosti, že se naučí dva jazyky. Tím pádem se do budoucna domluví. Jsme tady v té příhraniční oblasti, takže děti budou umět česky i polsky. Budou rozumět, když pojedou do Polska, tak se dobře domluví. Já myslím, že takhle.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Chytré děti zvládají to dvojjazyčné prostředí, kolikrát i doma nářečí. Takže se učí vlastně tři jazyky, protože rodiče mluví nářečím. Ale takové ty děti, které nejsou úplně rozumově zdatné, mají s tím problém. Ale v naší MŠ v letošním roce, podle mě, to všechny děti zvládají dobře.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Jak podporuje dvojjazyčnost MŠ? Prostředky?

Podporujeme dvojjazyčnost už tím, že tady je paní učitelka, která hovoří dobře polsky, která zná polštinu, věnuje se těm dětem. Máme tady hodně učebních pomůcek, hodně knih, CD, DVD.

2. Organizujete nějaké akce, exkurze, výměnné pobyty a jiné podporující dvojjazyčnost?

Jaké?

Navštěvujeme knihovnu v Jablunkově, Třinci, a tam jsou knihy i české i polské. Navštěvujeme divadelní představní v Českém Těšíně teatr Lalek Kukielka. Spolupracujeme s polskou MŠ a s polskou základní školou. Takže děti mají možnost hovořit s dětmi z jiných MŠ v polštině, no a i češtině, protože spolupracujeme s českými školskými zařízeními i z Polska.

3. Snaží se MŠ nějak spolupracovat s rodiči na dvojjazyčnosti? Dáváte nějaké doporučení rodičům, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

S rodiči konzultujeme o dítěti, tak jim doporučujeme knihy, které jsou vhodné třeba pro předškoláky nebo pro přípravu předškolních dětí na školu. Metodické materiály, co tady máme, zapůjčujeme. Když mají zájem, pracovní listy v češtině, v polštině.

4. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Já si myslím, že nejvhodnější je, když se prvně dítě naučí mateřský jazyk. Většinou to je jazyk, který používá matka, jeden jazyk, když se naučí dobře a pak přidat další jazyk. Mám s tím zkušenost, když některé děti, třeba holčička pobývala v Anglii a začala na ni mluvit maminka česky a tatínek anglicky, a ta holčička už je v předškolním věku a nezvládá ani jeden jazyk. Navštěvuje logopeda, má s tím velké problémy. Já si myslím, že když dítě začne mluvit ve třech letech, že už většinou děti plyně hovoří, tak mohou začít druhý jazyk, ale je to různé, ale někdy dítě zvládá dobře najednou i dva jazyky.

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Určitě bohatší slovní zásoba u dětí, znají víc básniček, říkadel, rozvíjejí si svoji fantazii, poznávají i dvojjazyčná slova. Srovnávají, co je ve slově stejné, co je odlišné. Rozvíjejí zvukovou stránku.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Takovou hlavní nevýhodou v tom vzdělávání dvojjazyčné škole je, že děti někdy neumí přepínat ten jazyk, že pro ně je to mnohdy složité a nechápou ty rozdíly. Mísí slova dohromady, neuvědomují si, že tady už to je v jiném jazyce a to je v druhém jazyce. Ještě nevýhoda, že mísí ty dva jazyky do jedné věty, ale jinak jsem nezjistila, že by ta dvojjazyčnost měla vliv na nějaké vady, jako výslovnost.

3. Jaký má vliv vzdělávání v dvojjazyčné MŠ na vyjadřování dětí?

Nic.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Jak podporuje dvojjazyčnost MŠ? Prostředky?

Máme určitě dvojjazyčné učebnice, knížky, navštěvujeme divadelní představení jak v polském, tak v českém jazyce, různé exkurze. Různé vzdělávací akce. Jsou buď v polštině nebo v češtině střídavě, aby to bylo rovnoměrné pro ty děti. a prostředky, tak písničky, CD, DVD.

2. Organizujete nějaké akce, exkurze, výměnné pobyty a jiné podporující dvojjazyčnost?

Jaké?

Říkaly jsme divadlo, exkurze, potom ty vzdělávací akce. Třeba, že k nám přijíždějí různí odborníci. Naposledy jsme tady měli z Ostravy z enviromentálního centra. Nebo potom k nám chodí pan myslivec, ten má třeba v polštině přednášku pro děti. a jinak navštěvujeme jak českou základní školu, tak polskou základní školu. Máme výbornou spolupráci s jinými MŠ, které jsou jednojazyčné. Takže vždy dvakrát do roka máme návštěvu třeba s MŠ v Dolní Lomné a dvakrát do roka máme s polskou MŠ z Milíkova. Myslím si, že ta spolupráce je bohatá.

3. Co byste jako učitelka ocenila při vzdělávání dětí z dvojjazyčného prostředí?

Určitě je výborná ta spolupráce, že školky opravdu spolu spolupracují, pomáhají si, vyměňujeme si různé pomůcky, různé materiály, takže to je super. Jsou nedostatky v tom, že chybí přímo nějaká učebnice pro ty děti, co se vzdělávají v tom jazyce, aby to měly v jedné knize. Třeba pro ty předškoláky, aby viděli, že tak to je v češtině a tak v polštině, a měly to vedle sebe. Jinak my bereme jednu polskou, jednu českou, a teď jim to ukazujeme, srovnáváme, ale nikdy tam není souběžně to stejné. Ty děti by to měly mít vždy celé.

4. Snaží se MŠ nějak spolupracovat s rodiči na dvojjazyčnosti? Dáváte nějaké doporučení rodičům, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Spolupracujeme s rodiči. Především individuálně s každým rodičem. Podle toho řešíme tu situaci, jaký je doma jejich mateřský jazyk, jak oni doma komunikují s dítětem. Potom je také rozhodující, jaký oni volí jazyk, když to dítě vstupuje do školky. Oni si zvolí jazyk, který má být dominantní, takže v tom hlavně s nimi spolupracujeme. Potom je podporujeme v tom, aby opravdu dbali na ten jazyk mateřský, který tady uvádějí, že máme rozvíjet, aby ho doma podporovali. Ale nesetkali jsme se, že by rodiče byli proti tomu, abychom u těch ostatních dětí rozvíjeli více i ten druhý jazyk. Většinou jsou kladné odezvy, takže rodiče jsou rádi, že ovládají oba jazyky.

C. Jak přistupujete k bilingvnímu dítěti?

1. Jak přistupujete k dětem z dvojjazyčného prostředí? Co děláte jinak? Co byste poradila svým kolegyním, které začínají učit v podobné MŠ?

Většinou se snažíme jet podle ověřených faktů, co je důležité, jak s dětmi pracovat. Jsou různé na to publikace, učebnice. Myslím, že jsou celkem dobře zpracované. Zaměřuji se na jazyk mateřský především a pak automaticky se snažím, když vidím, že tomu dítě nerozumí, tak mu to přeložím i do toho druhého jazyka, aby tomu porozumělo. Co doporučit kolegyním? Každé dítě je individuální, takže každá kolegyně si musí najít k dítěti vztah a zjistit sama co tomu dítěti nejlíp vyhovuje. Některému dítěti vyhovuje jeden systém a druhému dítěti raději, když se mu to řekne dvojjazyčně, když musí přeložit z jednoho jazyka do druhého. Tady je ten individuální přístup a najít u každého to svoje.

2. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Myslím si, že je nejlepší už ty dva jazyky osvojovat od narození, pokud teda to dítě žije v tom bilingvním prostředí doma. Jinak dochází k tomu, jak jsem toho svědkem, že v některých rodinách jsou rodiče dvojjazyční, ale mluví na dítě jedním jazykem. Pak ho pošlou do školky, aby se naučilo i ten druhý jazyk s tím, že ten druhý z rodičů chce mluvit v tom druhém jazyce. Pak dochází k tomu problému, že to dítě se ten jazyk sice naučí, ale má problémy při přechodu do školy, protože když doma slyšelo jenom češtinu a najednou ho rodiče chtějí poslat do polské školy, tak ten český jazyk je mu bližší než ta polština. I když zvládá oba jazyky dobře, rozumí po rozumové stránce i vyjadřovací, ale už tam je ten blok v dítěti, že už to je cizí jazyk potom pro něho. Takže pokud se rodiče rozhodnou pro bilingvní výchovu, tak by měli osvojovat oba jazyky po narození.

3. Pokud dítě z bilingvního prostředí neporozumí zadání, které jste mu řekla, vysvětlujete mu je znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Takže pokud dítě napoprvé neporozumí zadání v jednom jazyce, tak se mu to zadání snažím v tom samém jazyce vysvětlit jinak, ještě jednou. Pokud vidím, že má problém s těmi slovy, že nerozumí významu těch slov, tak potom mu to přeložím do jazyka druhého.

4. Liší se nějak příprava na nástup do školy? (používáte české/polské materiály)

Příprava se liší pouze v tom jazyce, protože používáme jak polské, tak i české materiály, ale jinak se snažíme děti rozvíjet komplexně v obou dvou jazycích stejně.

Rodič 1 - Bocanovice

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Já si myslím, že tady už není co dodat, už jenom ten název dvojjazyčné, takže dva jazyky. Děti jsou úplně někde jinde, umí mluvit polsky, umí mluvit česky, umí zareagovat. Jenom přejdeme přes hranice, tak se domluví. Myslím, že k tomu není už co dodat.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Nevidím ani jednu nevýhodu.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Podporují akce pořádané MŠ dvojjazyčnost vašeho dítěte? Jaké konkrétně?

Určitě. Já si myslím, že všechno je jenom o tom, jak říkám dva jazyky. Mohu porovnat, že v té polské školce se nějak víc věnují těm dětem, víc mají těch akcí, než v českých školkách. Podporují pohybové akce, Gorol, taneční, zpěv, celkově ta kultura. Tady máme polský teatr Lalkek Bajka, tzv. Kukielki. Moje dcera konkrétně, tím že je zapsaná do polské školky, tak tomu rozumí, ví, o čem je řeč. Samozřejmě děti, které mluví jenom česky, i když tam třeba jedou, se nudí, protože nevědí, o čem ta pohádka je.

2. Snaží se MŠ s vámi (jakožto rodičem) spolupracovat na dvojjazyčnosti u vašeho dítěte?

Ano, ale pouze paní učitelka, která vyučuje polské děti. Pouze tahle paní učitelka. U druhé paní učitelky mám pocit, že spíš ne, spíš opačně, že spíš preferuje děti z té české školky, i když to máme smíšené.

3. Dostáváte nějaké doporučení od učitelů, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

Ne

C. Jak přistupujete k vašemu bilingvnímu dítěti?

1. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Já třeba přidám konkrétně můj případ. Já mám manžela přímo z Čech, který od narození s dcerkou mluvil jenom česky. Já se přiznám, že nemluví přímo polsky, ale tím naším

nářečím, jak tu máme. Ale spíš přidávám typicky polská slova a mluvíme s ní od narození tak. a ona reaguje na mě polsky nebo nářečím, na manžela česky. Takže já se přikláním k tomu, že pokud to tak je v rodině, takže od malička.

2. Pokud dítě neporozumí vašemu pokynu, které jste mu řekla, vysvětlujete (zopakujete) mu jej znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Určitě vysvětlím, tak aby to pochopila. Jestli jí to vysvětlím polsky a ona třeba pořád neví o co se jedná, tak jí to řeknu česky a zase opačně, když něco neví česky, řeknu jí to polsky. Ale děti rozumí, jsou dneska chytré.

Rodič 2 - Bocanovice

A. Jaké jsou strategie mateřské školy týkající se dvojjazyčnosti?

1. Jaké jsou výhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

No tak výhody jsou určitě ty, že to dítě se setkává s obojím jazykem v průběhu dne v té MŠ. Jsou schopni se dorozumívat nebo minimálně rozumět oba ty jazyky.

2. Jaké jsou nevýhody vzdělávání dvojjazyčné MŠ?

Já osobně, co se týče mých dětí, tak tam nevidím žádné nevýhody. Akorát, pokud bych to posuzovala obecně, tak bych možná viděla, že pro některé dítě to může být náročnější to dorozumívání v obou jazycích, že třeba nemá úplně zvládnutý ten svůj mateřský jazyk a tím pádem to může být pro něho náročnější.

B. Jaký vliv má dvojjazyčné prostředí?

1. Podporují akce pořádané MŠ dvojjazyčnost vašeho dítěte? Jaké konkrétně?

Určitě. Naše MŠ v podstatě funguje tak, že tady česká i polská třída jsou spojeny dohromady. To znamená, že děti se učí třeba básničky i písničky v češtině i v polštině, navštěvují divadelní představení v polštině, vystoupení pro rodiče. Zapojují se všechny děti do polského, tak do českého vystoupení.

2. Snaží se MŠ s vámi (jakožto rodičem) spolupracovat na dvojjazyčnosti u vašeho dítěte?

Nevím, jak bych se k tomu vyjádřila. Snad jen to, že naše dítě je zapsáno jako kdyby do české školky, takže primárně s ním je hovořeno česky. Nicméně, jak už jsem zmínila u té první otázky, tak je zapojováno v průběhu těch aktivit do obou jazyků. Každopádně z naší strany rodičů, jsme se konkrétně domlouvali s paní učitelkou, aby naše děti byly zapojovány do těch polských aktivit i když jsou zapsány do české školky.

3. Dostáváte nějaké doporučení od učitelů, jak podporovat oba jazyky u dítěte?

To zrovna ne.

C. Jak přistupujete k vašemu bilingvnímu dítěti?

1. Co by bylo pro děti prospěšnější podle vašeho názoru, naučit nejprve jeden jazyk a pak přidat druhý, nebo oba jazyky osvojovat už od narození? (Proč?)

Tak třeba k tomu se mohu vyjádřit. Máme dvě děti. U prvního dítěte jsme byli původně rozhodnutí, že bude navštěvovat polskou školku a školu, takže s ním bylo hovořeno jak ze strany manžela, tak ze strany mě, nářečím. Pak došlo k rozhodnutí, že bude navštěvovat českou školku i školu, takže od těch tří let chodil do té školky. Manžel začal komunikovat se starší dcerou česky s tím, že já jsem s ní mluvila po našem dále. Neměla s tím žádný problém. Plynule přizpůsobovala tu řeč. To znamená, s manželem mluví česky, se mnou nářečím, s rodinou, která na ni mluví nářečím, mluví nářečím. S rodinou, která na ni mluví česky, mluví česky. Když to ale mohu srovnat, s mladší dcerou od narození na ni mluvil manžel česky, já nářečím. Ta teda začíná některá slova komolit, spojení obou jazyků s tím, že měla i nějaký řečový problém. Ale jestli je to spojeno s tím konkrétně nebo to je způsobeno něčím jiným, to nedokážu posoudit. V dvojité řeči došlo k nějakým neobvyklým projevům, jako je třeba koptavost. Já si myslím, že je to individuální podle toho dítěte, jak ono to zvládne a jak ono se s tím vypořádá. Jak říkám, třeba ten vývoj řeči u té mladší dcery, kde se objevily ty problémy, mohly třeba nastat i v případě, že bychom na ni mluvili od narození jedním jazykem a nestěžovali ji to tím, že slyšela dva jazyky najednou. Těžko říct, odborně jsme se na to nezaměřovali.

2. Pokud dítě neporozumí vašemu pokynu, které jste mu řekla, vysvětlujete (zopakujete) mu jej znovu ve stejném jazyce nebo ve druhém? Proč?

Vesměs mu to zopakuju ve stejném jazyce, protože si nemyslím, že by neporozumělo tomu, jak to bylo řečeno, ale spíš nepochopilo pokyn jako takový.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 MŠ s jiným než českým vyučovacím jazykem.

Tabulka č. 2 Počet dětí vzdělávaných v bilingvní třídě.

Tabulka č. 3 Počet rozhovorů v jednotlivých MŠ.

Seznam zkratek

MŠ – mateřská škola

ČR – Česká republika

MKVV – Multikulturní výchova a vzdělávání

DVD – digitální optický datový nosič

CD – kompaktní optický disk

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Nelly Kiedroňová
Katedra nebo ústav:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	PhDr. Dominika Provázková Stolinská, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	Komunikace učitele v mateřské škole s dítětem z bilingvního prostředí
Název v angličtině:	The teacher communication with child from bilingual surroundings in kindergarten
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje problematice komunikace učitele s dítětem z bilingvního prostředí. Teoretická část je zaměřena na seznámení se s bilingvismem u dětí předškolního věku a jeho specifiky na Slezsku v ČR. Empirická část zjišťuje strategie daných MŠ týkající se dvojjazyčnosti, jaký vliv má dvojjazyčné prostředí na děti a jaký je přístup učitelů a rodičů k bilingvnímu dítěti. Cílem bakalářské práce je zjistit, jak může na dítě předškolního věku působit bilingvní prostředí.
Klíčová slova:	bilingvní prostředí, komunikace, učitel mateřské školy, dítě
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis is dedicated to the problematics of communication between a teacher and a child from a bilingual background. The theoretical part is focused on familiarization with bilingualism of preschool children and its specific features in Silesia (north-eastern part of the Czech Republic). The empirical part investigates the bilingualism at selected preschools. The questions which this research is aiming to answer are to what extent does bilingual environment influence a child and what does the approach of teachers and parents to a bilingual child look like. The aim of this thesis is to find out, how does bilingual environment influence a preschool child.
Klíčová slova v angličtině:	bilingual surroundings, communication, kindergarten teacher, child
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1
Rozsah práce:	45 s.
Jazyk práce:	český jazyk